

PARISUHTEEN MERKITYS KOTOUTUMISPRO- SESSISSA NAISEN NÄKÖKULMASTA

Satu Aalto

Opinnäytetyö
Tammikuu 2013

Sosiaalialan koulutusohjelma
Liikunta- terveys- ja sosiaaliala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) AALTO, Satu	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 7.1.2013
	Sivumäärä 62	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi PARISUHTEN MERKITYS KOTOUTUMISPROSESSISSA NAISEN NÄKÖKULMASTA		
Koulutusohjelma Sosiaaliala		
Työn ohjaaja(t) KETOLA, Tuija		
Toimeksiantaja(t) Palapeli2-projekti		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarjota tietoa puolisona maahan muuttaneiden naisten kotoutumisen haasteista. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella parisuhteen merkitystä kotoutumisprosessissa naisen näkökulmasta. Tutkimuksen avulla pyrittiin tunnistamaan kotoutumista edistäviä tai estäviä seikkoja. Lisäksi pyrittiin tunnistamaan mahdollisia esiin nousevia parisuhteen rooliodotuksia. Tutkimus kohdistui naisiin, joiden puoliso on länsimaalainen tai samasta etnisestä ryhmästä oleva aiemmin maahan muuttanut mies. Opinnäytetyön alkuperäinen aihe annettiin Palapeli2-projektista. Haastattelut toteutettiin Palapeli2-projektin ohjauksella ja avulla.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin narratiivisena kirjallisuuskatsauksena. Aineistohaku toteutettiin systemaattisesti. Haun rajauksella pyrittiin löytämään aiheen kannalta keskeiset lähteet. Aineisto piti sisällään kahdeksan lähdetä. Aineistoa tarkasteltiin Kotoutujan roolipaletin® (Väestöliitto) roolien kehittymisen näkökulmasta. Kirjallisuuskatsauksen lisäksi haastateltiin puolisona maahan muuttaneita naisia. Haastatteluvastauksia käytettiin kuvailevina, naisen oman äänen esiin nostavina.</p> <p>Kirjallisuuskatsauksen perusteella parisuhteella oli merkittävä vaikutus kotoutumiseen. Se toimi kotoutumista edistävänä tai hidastavana, jopa estävänä. Kielitaidon puute esti naisia toimimasta itsenäisesti uudessa maassa. Etenkin maahanmuuton alkuvaiheessa mies toimi keskeisenä tietokanavana naisen ja yhteiskunnan välillä. Tiedon välittäminen ja tulkitseminen toimi yhteiskuntaan osalliseksi pääsyn avaimena. Tiedon saaminen edisti sukupuolten välistä tasa-arvoa ja naisen oikeuksien toteutumista. Kielitaidon ja tiedonsaannin lisäksi kotoutujan roolien kehittymiseen vaikuttaviksi seikoiksi nousivat mahdollisuus säilyttää omaa kulttuuria, sosiaaliset suhteet ja rahan käyttö. Parisuhteeseen liittyvät rooliodotukset ohjasivat parin toimintatapoja ja miehen motiiveja kotoutumisen tukemisessa. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä pareille suunnattua ohjausta Palapeli2-projektissa, sekä haja-alueilla maahanmuuttajien ohjausta suunniteltaessa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) maahanmuutto, parisuhde, avioliitto, kotoutuminen, nainen, Kotoutujan roolipaletti, kirjallisuuskatsaus		
Muut tiedot		

Author(s) AALTO, Satu	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 7.1.2013
	Pages 62	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title THE SIGNIFICANCE OF A MARITAL RELATIONSHIP TO IMMIGRANTS' INTEGRATION FROM A FEMALE PERSPECTIVE		
Degree Programme Social Services		
Tutor(s) KETOLA, Tuija		
Assigned by Palapeli2-project		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of Bachelor's thesis was to offer information about women's challenges in integration when they immigrate as wives. The goal of the study was to examine the effects of a marital relationship on the integration process from the women's point of view. The aim was to recognize factors that would either promote or prevent integration. The goal was also to recognize possible role-expectations related to a marital relationship. The study concentrated on women married to a western man or to a man from the same ethnic group who had immigrated to the country earlier. The original subject was given by the Palapeli2-project. Interviews were carried out by guidance and help of Palapeli2-project.</p> <p>The thesis was carried out as a narrative literature review. The data was collected systematically. By limiting the collection of data the aim was to find meaningful information about the topic. The data included eight articles. It was reviewed from the perspective of a model presented by the publication called Kotoutujan roolipaletti published by Väestöliitto. The model deals with the role progress of an integrating person. Some immigrant women were also interviewed. Their answers were used as descriptive material in order to raise the women's own voice.</p> <p>Based on to the literature review, a marital relationship has a significant impact on integration. It works as a promoting or delaying or even a preventing element. The lack of language skills prevented women from participation in the new society. Men acted as important links of information between the women and society especially at the beginning of immigration. Relaying and interpreting information was the key to the integration to society. Receiving information promoted the equality between women and men and the realization of women's rights. In addition to information flow and language skills, the opportunity to maintain one's own culture, social contacts and use of money had an impact on role progress. The role-expectations in the relationship were an underlying factor in the couples' actions and in the husbands' motives for supporting the integration of their wives. The results of the study can be used in developing the guidance of couples in the Palapeli2-project and also in planning guidance for immigrants in sparsely populated areas.</p>		
Keywords immigration, couple hood, marriage, integration, women, Kotoutujan roolipaletti, literature review		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	2
2	MAAHANMUUTTO	3
2.1	Maahanmuutto parisuhteen perusteella	5
2.2	Maahanmuutto ja parisuhde	8
2.3	Lähisuhdeväkivalta.....	10
3	NÄKÖKULMIA KOTOUTUMISEEN	12
3.1	Kotouttamislaki	12
3.2	Kotoutuminen	13
3.3	Kotoutujan roolipaletti	15
3.4	Kotoutuminen ja kieli	19
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	21
4.1	Kirjallisuuskatsaus	22
4.2	Kirjallisuuskatsauksen tiedon haku	24
4.3	Kirjallisuuskatsauksen aineiston käsittely	26
4.4	Haastattelu.....	27
5	TULOKSET.....	30
5.1	Tiedonsaanti	30
5.2	Kieli	32
5.3	Oman kulttuurin säilyttäminen	34
5.4	Sosiaaliset suhteet	35
5.5	Raha.....	37
5.6	Rooliodotukset	37
6	POHDINTAA	40
6.1	Luotettavuus ja eettisyys	40
6.2	Parisuhteen merkitys	42
6.3	Tulosten hyödyntäminen	46
	LÄHTEET.....	48
	LIITTEET.....	55

1 JOHDANTO

Maahanmuuttoa on perinteisesti tarkasteltu työllistymisen (lama ja työttömyys) näkökulmasta ja kotouttamistoimet ovat olleet yksilökeskeisiä (Ali-tolppa-Niitamo & Söderling 2005, 8). Tällä hetkellä keskustelun ja mielenkiinnon kohteena näyttää olevan työperäinen maahanmuutto, jonka avulla varmistettaisiin Suomen työvoiman riittävyys ja erityisasiantuntijuus globalisoituvassa maailmassa (Työministeriö 2005,7; Jauhola & Pitkänen 2010). Maahanmuuton syitä on kuitenkin useita ja työn ohella haaveet ja tavoitteet liittyvät myös perhe-elämän sujumiseen. Viime vuosien aikana perhesyistä tulleiden määrä on kasvanut ja parisuhteen merkitykseen kotoutumisessa on alettu kiinnittämään entistä enemmän huomiota. Aihe on kuitenkin vielä huomion kohteena uusi ja sitä on tutkittu Suomessa vähän (Martikainen 2007, 55).

Perhesyiden perusteella saapuneiden määrän kasvu näkyy myös kotoutumispalveluissa. Palapeli2-projekti toimii Jyväskylässä ja tarjoaa palveluja Keski-Suomen alueen maahanmuuttajille. Se tarjoaa kotoutumiskoulutusta, kotoutumiseen, työelämään ja opiskeluun liittyvää ohjausta, sekä kehittää kotoutumiseen liittyviä käytänteitä ja opiskelumateriaaleja. Palapeli on mukana kehittämässä alueen maahanmuuttajatyötä ja luomassa verkostoja. Se tarjoaa myös ammatillisissa oppilaitoksissa opiskeleville mahdollisuuden työharjoitteluun. (Palapeli2-projekti.)

Suoritin Palapeli2-projektissa työssäoppimisjakson keväällä 2010 ja olin mukana ohjaamassa naisten ryhmää keväällä 2011. Tuona aikana minulle heräsi henkilökohtainen mielenkiinto nimenomaan naisten kotoutumista ja siihen liittyviä prosesseja kohtaan. Tämän perusteella Palapeli2-projekti tarjosi minulle opinnäytetyöni aiheen ja mahdollisuuden osallistua parisuhdetta ja ko-

toutumista käsitteleviin seminaareihin, joissa esiteltiin Väestöliiton kehittämä Kotoutujan roolipaletti.

Opinnäytetyöni tarkastelee parisuhteen merkitystä kotoutumisessa naisen näkökulmasta. Rajasin tarkastelun koskemaan pareja, joissa puolisona on länsimaalainen mies tai samasta etnisestä ryhmästä aiemmin maahan saapunut mies. Näkökulmaksi olisin voinut ottaa myös miesnäkökulman, mutta halusin rajata aiheen käsittelyn koskemaan naisia. Päädyin tähän, koska puolisona tulleiden naisten toimintaympäristö saattaa pitkälle koostua kodista ja sen ympäristöstä. Heidän näkyväksi tekeminen ja osallistumaan aktivoimisensa on kotoutumisen kannalta tärkeää.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tehdä näkyväksi puolisona tulleiden naisten kotoutumisen haasteet ja tarjota tietoa maahanmuuttajien parissa toimiville. Pyrin kirjallisuuskatsauksen avulla tarkastelemaan parisuhteen vaikutusta kotoutumisprosessiin ja esille mahdollisesti nousevia rooliodotuksia. Kotoutumisprosessia tarkastelen kotoutujan roolien kehittymisen näkökulmasta. Kirjallisuuskatsauksen lisäksi olen haastatellut puolisona maahan muuttaneita naisia, jotka opiskelivat Palapelissä. Haastatteluaineistoa käytän kuvaavana, naisten oman äänen esille nostajana.

2 MAAHANMUUTTO

Maahanmuutto on Suomessa suhteellisen uusi ilmiö. Pakolaisia saapui ensimmäisen kerran 1970-luvulla Chilestä ja 1980-luvulla Vietnamista. 1980-luvulla maahanmuuttajien määrä alkoi kasvaa, mutta tuolloin kyse oli lähinnä Ruotsista muuttavista paluumuuttajista. (Liebkind, Mannila, Janiskaja-Lahti, Jaakkola, Kyntäjä & Reuter 2004, 18.) 1990-luvulta lähtien maahanmuutto on

vilkastunut ja Suomi on muuttunut maastamuuttomaasta maahanmuutto-maaksi. Tällä hetkellä Suomessa on 170 000 ulkomaalaista ja maahanmuuton uskotaan pysyvän edelleen vilkkaana. Vuonna 2020 arvioidaan Suomessa olevan 330 000 ja vuonna 2030 puoli miljoonaa ulkomaalaista. (Rantala 2012.)

Rajojen avautumisen ja Neuvostoliiton ja muiden sosialististen järjestelmien romahtamisen myötä maahanmuutto lisääntyi alkuun voimakkaasti Itä-Euroopasta, etenkin Venäjältä ja Virosta. 1989 Suomi solmi sopimuksen vuosittaisesta pakolaisten vastaanotosta ja 1990-luvun alussa Suomeen saapuivat ensimmäiset suuremmat pakolaisryhmät: Somaliasta ja entisen Jugoslavian alueelta. (Hämäläinen, Kangasharju, Pekkala & Sarvimäki 2005, 23, 26.)

Suomalaiset juuret omaavien maahanmuuttajien määrä on vähentynyt suhteessa muiden maahanmuuttajien määrään vuosien kuluessa (Martikainen 2007, 42). Maahanmuutosta suuri osuus on ollut avioliittomuuttoa ja on sitä edelleen. Avioliiton lisäksi tänä päivänä muutetaan useimmiten opiskelemaan tai töihin. Maahanmuuton luonne on muuttunut 2000-luvulla ja sitä leimaa tällä hetkellä liikkuvuus. Yhä useammin ihmiset muuttavat edelleen uusiin maihin tai liikkuvat joidenkin maiden välillä. (Maahanmuuton vuosikatsaus 2010, 3,5.)

Maahanmuutto on sukupuolittunutta ja sitä on tarpeen tarkastella sukupuolensensitiivisesti, molemmat sukupuolet ja niiden asema huomioiden. Suomeen muuttaa selkeästi eniten naisia entisen Neuvostoliitonalueelta, Filippiineiltä ja Thaimaasta. Muun muassa Lähi-idästä, Turkista, Pohjois-Afrikasta ja Intian niemimaalta tulleiden naisten määrä on kasvanut ja sen voidaan olettaa kasvavan myös jatkossa. Näissä ryhmissä kyse on yleensä avioliittomuutosta. (Martikainen 2007, 44.) Naisia muuttaa sukupuolittuneiden työmarkkinoiden tarpeisiin esimerkiksi hoiva-ammatteihin. Naisten muuttoon vaikuttaa etenkin yhteisöllisissä maissa myös perheen päätöksenteko ja se miten naisen

muutto vaikuttaa perheen hyvinvointiin. Sukupuoli vaikuttaa myös kotoutumiseen ja mahdolliset yhteiskunnan järjestelmissä piilevät sukupuolirakenteet saattavat ohjata naisen aseman muodostumista parisuhteessa. (Tiilikainen & Martikainen 2007, 21; Mahler & Pessar 2006, 34, 41.)

2.1 Maahanmuutto parisuhteen perusteella

Perhesyyt ovat yleisin oleskeluluvan peruste Suomessa ja EU:n alueella (Forsander 2007, 316). 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa perhesyistä muutti 60 – 65 % (Nykänen 2012, 7). Vuonna 2011 Suomeen haki oleskelulupaa perhesiteen perusteella 10 288 henkilöä, mikä on 44 % kaikista hakemuksista (Maahanmuuton vuosikatsaus 2011, 8). Perhesiteet on edelleen suurin syy maahanmuutolle, vaikka työn ja opiskelun perusteella tapahtuva muutto on lisääntynyt (Nykänen 2012, 7).

Perheenyhdistämisen kautta Suomeen voivat puolison lisäksi saapua alle 18-vuotiaat lapset. Perheenyhdistämisen kautta on myös mahdollista saada oleskelulupa alle 18-vuotiaana ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten vanhemmille ja sisaruksille. (Säävälä 2011, 13.) Perheenyhdistäminen voi olla taloudellisesti haasteellista muille kuin humanitäärisin syin tulleille, suomalaisille ja EU:n kansalaisille. Muiden perheenkokoajien on täytettävä toimeentuloedellytykset saadakseen perheenjäsenensä Suomeen. (Suomen pakolaisapu.) Tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa asuvan perheenjäsenen on kyettävä takaamaan toimeentulo itsensä lisäksi maahan saapuville perheenjäsenilleen (Maahanmuuttovirasto).

Maahanmuutto parisuhteen perusteella ei sinällään ole uusi ilmiö, mutta sen rakenteessa on tapahtunut ja tapahtuu muutoksia. Perhesyistä maahan tullei-

den määrä on kasvanut voimakkaasti 1990-luvulta 2000-luvun puolelle ja tulee pysymään merkittävänä syynä jatkossakin (Heikkilä 2005, 24; Maahanmuuttovirasto 2010). Kasvun takana on globalisoituminen, jonka myötä maailma on pienentynyt, ja joka on tuonut tapaamisille ja seurustelulle uusia mahdollisuuksia (Heikkilä 2005, 24 – 25). Maahanmuuttoa avioliiton perusteella ohjaa maahanmuuttoon liittyvä lainsäädäntö. Avioliitto on usein ainut tai ainakin nopein (Sirkkilä 2005, 132) mahdollisuus saada seurustelukumppani maahan. Tästä syystä avioliitto solmitaan suhteen aikaisessa vaiheessa ja varsinainen tutustuminen alkaa vasta Suomessa. (Novitsky 2011.)

Aiemmin Suomeen muutti puolisona useammin ulkomaalainen mies suomalaisen naisen puolisoiksi. Rajojen avautuminen ja sitä seurannut lisääntynyt matkailu johti 1990-luvulla siihen, että suomalaiset miehet alkoivat solmia naisia useammin avioliiton ulkomaan kansalaisen kanssa. (Heikkilä 2005, 24 - 25). Venäläisten naisten osuus puolisona on ollut suurin, mutta 2010-luvun taitteessa thaimaalaisten puolisojen määrä on useana vuonna ohittanut venäläisten (Vihavainen 2011). Kaukomatkailun lisääntyminen on lisännyt suomalaisten puolisona Thaimaasta maahan tulevien naisten määrää. Thaimaalaisten naisten puolisona muutto onkin 2000-luvun uusi maahanmuuttoon liittyvä piirre (Säävälä 2010).

Maailman muuttuessa yhä avoimemmaksi, liikkuvat myös ihmiset enemmän. Globalisaation myötä työvoima liikkuu maasta toiseen teollisuuden suhdannevaihteluiden mukaan (Castles & Miller, Martikainen & Golan 2007, 95 mukaan). Suomalaisten puolisona maahan muuttaa naisia maista, joissa suomalaisilla yrityksillä on henkilökuntaa (Heikkilä 2005, 26). Suomeen muuttaa naisia myös työperäisten maahanmuuttajien puolisoiksi.

Osa työperäisistä maahanmuuttajista on ns. yllirajaisia etappimuuttajia, jotka muuttavat työn perässä (Castles & Miller, Martikainen & Golan 2007, 95 mu-

kaan). Suomi on siis heille välietappi, johon he ovat tuoneet työpanoksensa, erityisosaamisensa (Söderling 2005, 19) ja mahdollisesti perheensä. (Martikainen & Gola 2007, 88). Ei olekaan ollenkaan varmaa, että Suomeen miehensä työn vuoksi muuttaneet naiset jäävät tänne loppuelämäkseen. Tämä asettaa kotoutumiselle omat haasteensa. Jos ajatuksissa siintää paluu omaan kotimaahan tai muutto johonkin muuhun maahan, on motivoituminen Suomeen kotoutumiseen haasteellista. (Tiilikainen & Martikainen, 408.)

Saman kulttuuritaustan omaavien väliset parisuhteet ovat oletettavasti kasvamassa Suomessa muiden maiden kehityksen suuntaisesti. Euroopassa on jo nähtävissä toisen polven maahanmuuttajataustaisten avioituminen vanhempien kotimaasta olevien puolisoitten kanssa. Suomessa tällä hetkellä asuvat lapset varttuvat ikään, jossa perustetaan perhe ja voidaan olettaa, että parisuhteita solmitaan muualla kuin Suomessa asuvien kanssa. (Martikainen 2007, 61; Säävälä 2011,18.)

Tämä johtanee myös parisuhteen perusteella maahan muuttavien naisten määrän lisääntymiseen. Ilmiö on sinällään mielenkiintoinen ja tutkimisen arvoinen. Hooghiemstra kirjoittaa artikkelissaan, että avioituminen oman etnisen kulttuurin sisällä saattaa olla merkki alhaisesta integroitumisesta ja halusta pitää oma etninen kulttuuri mahdollisimman muuttumattomana. Avioliitto tukee ryhmän kulttuurista yhtenäisyyttä, koska se on puolisoitten välisen suhteen lisäksi yhteisöä ja sukuja yhdistävä tekijä. (Hooghiemstra 2001, 602 – 606.)

Oman etnisen ryhmän sisällä avioiduttaessa kyse voi olla yksinkertaisesti myös toimintaympäristöstä, jossa on mahdollisuus tavata vastakkaisen sukupuolen edustajia. Toimintaympäristö voi muotoutua fyysisen asuinpaikan mukaan tai perheellä voi olla kiinteät siteet lähtömaahan. Kiinteä yhteisö ja siinä toiminen eivät ehkä mahdollista puolison tapaamista yhteisön ulkopuo-

lella tai kyseessä voi olla järjestetty avioliitto. Sukupuolisidonnaisten rooli-
tusten vaikutusta parinvalintaan pidetään myös mahdollisena. (Hooghiemstra
2001, 602 – 606.)

Avioiduttaessa oman etnisen ryhmän sisällä puolison noutamisen syyksi on
tutkimuksissa mainittu myös mahdollisuus asua puolison kanssa kahdestaan.
Jo maassa asuvan kanssa avioituessa asumisjärjestelyihin saattaa kuulua asu-
minen appivanhempien kanssa. Näin omaa yhteisöllistä kulttuurista ta-
panormistoa voidaan soveltaa omien individualistisempien toiveiden mu-
kaan. (Säävälä 2011, 28.)

2.2 Maahanmuutto ja parisuhde

Maahan saapuva puoliso saattaa saapua ensimmäistä kertaa Suomeen tulles-
saan asumaan tänne. Hän on jättänyt taakseen kaiken tutun; perheensä, ystä-
vänsä ja muun sosiaalisen verkoston. Uusi elämä alkaa alusta ja puoliso on
usein alkuun vahvasti riippuvainen kumppaninsa avusta. Tämä tekee hänestä
haavoittuvan (Tiilikainen & Martikainen 2007, 405). Kumppanin motiiveista
riippuu, kuinka aktiivisesti hän ohjaa puolisoaan kotoutumispalvelujen pa-
riin.

Puolisona maahan tullut on puolisostaan riippuvainen taloudellisesti, tiedolli-
sesti ja sosiaalisesti uudessa ympäristössä. Tästä syystä puolison merkitys
etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa on merkittävä. (Jaakkola, Heikkilän
2005, 31 mukaan.) Ilman puolison tukea maahan muuttanut saattaa jo kielitai-
don puutteen vuoksi kokea itsensä ulkopuoliseksi. Pikkarainen ja Wilkman
(Heikkilän 2005, 32 mukaan) mainitsevat yksinäisyyden ja kielitaidon suu-
rimmiksi ongelmiksi.

Taloudellinen riippuvuus syntyy osittain suomalaisen lainsäädännön ja sosiaaliturvajärjestelmän kautta. Esimerkiksi työmarkkinatuen ja kotoutumistuen tarveharkinta on asettanut ilman tuloja olevan riippuvaiseksi puolisonsa elä-tuksesta. Toisaalta myös avio- ja avoliitossa elävät ovat olleet eriarvoisessa asemassa suhteessa toisiinsa. Avioliitossa olevalla on ollut oikeus saada elatusta puolisoltaan ja mikäli he asuvat erillään, myös työmarkkina- tai kotoutumistukea. Avoliitossa asuvalla ei ole ollut oikeutta elatukseen ja mikäli puoliso on hyvätuloinen, hän on jäänyt myös ilman työmarkkina- tai kotoutumistukea. (Latvala 2008, 63.) Kotoutumistukea on kuitenkin maksettu kotoutumista tukevien toimien ajalta (Mts. 34). Tarveharkinta poistui vuoden 2013 alusta (Kela 2013).

Sosiaaliturvajärjestelmä vaikuttaa myös naisen ja miehen roolien muovautumiseen. Vaikka Suomi mielletään tasa-arvoiseksi maaksi, löytyy käytäntöjä, jotka tukevat perinteistä sukupuolien välistä roolijakoa ja mieselättäjyyttä. Tällaisiksi voidaan työmarkkinatuen tarveharkinnan lisäksi katsoa esimerkiksi naisten ja miesten väliset palkkaerot, työmarkkinoiden jakautuminen mies- ja naisammatteihin, sekä naisten hoivaroolin tukeminen esimerkiksi kotihoi-don tuen muodossa. (Julkunen 2005, 362.) Kotihoidon tuen saaminen on mahdollista sekä miehille että naisille, mutta käytännössä miesten suurempi palkka ohjaa heidät pysymään työelämässä, jotta perheen tulot laskisivat vähemmän.

Kielitaidon ja sosiaalisten kontaktien puutteen lisäksi naisen saattaa sitoa kotiin lasten saanti tai patriarkaalinen käsitys naisen roolista. Tämä seikka saattaa vaikuttaa niin suomalaisen kanssa avioituneeseen kuin oman etnisen taustan omaavan miehen kanssa avioituneeseen. (Alitolppa- Niitamo 2002, 81; Sirkkilä 2005, 151.)

Globalisaatio mahdollistaa internationaaliset(ylirajaiset) suhteet ja perheestä voidaan huolehtia myös yli maiden rajojen. Parantuneet matkustusmahdollisuudet edesauttavat transnationaalien perhesuhteiden ylläpitoa (Bryceson 2002, Janhonen-Abruquah 2010, 25 mukaan). Teknologia mahdollistaa kiinteän yhteyden pidon kotimaahan ja perheiden osallistumisen toistensa arkeen yli rajojen. Tässä saattaa piillä haaste kotoutumiselle, koska näin ylläpidetyt sosiaaliset suhteet kotimaahan mahdollistavat sosiaalisten suhteiden solmimisen välttämisen Suomessa (Säävälä 2011, 15; Janhonen-Abruquah 2010, 100). Ihmiset voivat myös tuntea kuuluvansa moneen paikkaan yhtä aikaa rajoista välittämättä ja heillä voi olla useampi identiteetti (Baschet ym.1994, Janhonen-Abruquah 2010, 26 mukaan). Tämä ei kuitenkaan välttämättä estä sinällään kotoutumista (Säävälä 2011, 16).

2.3 Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivalta on marginaalinen ilmiö monikulttuurisissa ja maahanmuuttajien välisissä parisuhteissa, mutta sen näkymättömän luonteen vuoksi tärkeää nostaa esille. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuva väkivalta ei eroa väkivallasta, jota suomalaiset naiset kohtaavat parisuhteissaan; naisiin kohdistuva väkivalta on yleismaailmallinen ilmiö. (Ruusuvuori 2002, 11). Maahanmuuttajanaisiin kohdistuva väkivalta saa erityisluonteensa lähinnä naisten heikon kielitaidon ja tiedon puutteen vuoksi. Tämä mahdollistaa tiedon saamisen rajoittamisen tilanteissa, joissa mies toimii vaimonsa tulkkina ja hoitaa asiat tämän puolesta tai nainen elää eristyksissä kotona. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 29, 48.)

Tietämättömyys laeista, oikeuksista ja palveluista estää toisaalta avun hakemisen ja toisaalta mahdollistaa esimerkiksi henkisenä väkivaltana maasta karkottamisella uhkailun (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 29). Maahanmuutta-

janainen saattaa tulla syrjityksi myös palvelujen parissa, mikäli työntekijöiltä puuttuu rohkeutta ja osaamista heidän auttamisekseen. Pelkästään yhteisen kielen puuttuminen hankaloittaa avun saamista, etenkin haja-asutusalueilla, joissa tulkin saaminen voi olla suuria kaupunkeja haasteellisempaa. (Kanervo, Nurmi & Gerbert 2011, 176 -177.)

Lähisuhdeväkivaltaan liittyy usein tekijän ja uhrin pyrkimys piilotella sitä häpeän ja seuraamusten pelossa (Vuorela 2011). Väkivaltatilanteessa naisen valinnan mahdollisuudet voivat olla rajalliset olosuhteista, sosiaalisista ja käytännöllisistä syistä johtuen. Lisäksi suhteesta irrottautumiseen vaikuttavat suhteeseen liittyvät tunteet, joiden avulla uhria voidaan ohjailla. (Nurmi 2002, 33; Pentikäinen 2002, 22). Usein eroaminen puolisoista aiheuttaa myös häpeää ja kaventaa mahdollisuuksia huolehtia perheestä (Ollus & Haarakangas 2002, 58; Nurmi 2002, 41).

Maahanmuuttajanaisten kohdalla suurin syy suhteessa pysymiseen on yleensä pelko maassaolo-oikeuden menettämisestä (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 29). Tästä syystä naiset yrittävät kestää avioliitossa vähintään kaksi vuotta, jonka jälkeen heillä on oikeus pysyvään oleskelulupaan (Ollus & Haarakangas 2002, 58). Oleskeluluvan voi kuitenkin saada ennen kahden vuoden kulumista, mikäli eron syynä on väkivalta. Poikkeuksena tästä ovat töihin tulneiden miesten puoliset, joiden oleskelulupa on sidoksissa miehen oleskelulupaan (Kanervo ym. 2011, 189). Maahanmuuttajanaisten tullessa yhteisöllisestä kulttuurista, jossa yhteisön etu on henkilökohtaista etua tärkeämpi, saattaa eroaminen olla häpeän aihe ja jopa aiheuttaa yhteisöstä poissulkemisen (Mts. 191 – 192). Toisaalta esimerkiksi thaimaalaisessa kulttuurissa hankalista asioista ei puhuta vaan ne kätketään hymyn taakse (Lumio 2011, 78). Tästä syystä väkivallan tunnistaminen vaatii työntekijältä kulttuurin tuntemusta ja herkkyyttä.

Väkivaltakierteelle on tyypillistä, että väkivalta pahenee koko ajan ja siinä vuorottelevat syklinä uhrin syyllistämisen, anteeksiannon, kuhertelun, pelon ja väkivallan vaiheet. Lähisuhdeväkivallalle on ollut tyypillistä, että rikosilmoituksia perutaan myöhemmin anteeksiannon ja kuhertelun vaiheessa ja nainen jää väkivaltaiseen suhteeseen. Tämä on tehnyt väkivaltaan puuttumisesta haasteellista, vaikka kierre olisikin hyvä saada katkeamaan ennen väkivallan pahenemista. (Vuorela 2011.)

1.9.1995. Kotona tapahtuva väkivalta tuli virallisen syytteen alaiseksi (L578/1995) ja vuonna 2011 lievä pahoinpitely sen kohdistuessa lapseen, teki-
jälle läheiseen henkilöön tai työtehtäviä suorittavaan henkilöön muuttui virallisen syytteen alaiseksi (L1082/2010). Lievän pahoinpitelyn muuttuminen virallisen syytteen alaiseksi mahdollistaa syytteen nostamisen, vaikka asianosainen rangaistusvaatimuksensa peruisikin. Lain muutoksen myötä on mahdollista puuttua väkivaltaan (Lumio 2011, 99.) ja pyrkiä katkaisemaan väkivaltakierre.

3 NÄKÖKULMIA KOTOUTUMISEEN

3.1 Kotouttamislaki

Suomen ensimmäinen kotouttamislaki säädettiin 1999 ohjaamaan pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotoutumista. Tavoitteena oli turvapaikanhakijoiden aseman ja toimeentulon turvaaminen. (Korkiasaari & Söderling nd., 41.) Sittemmin lakia on muokattu useita kertoja ja sen tavoitteeksi on muotoutunut kahdensuuntainen kotoutuminen, jossa yhteiskunnan peruspalvelut vastaisivat mahdollisimman hyvin kotoutujan tarpeisiin ja mahdollistaisivat osallisuuden yhteiskunnassa ja työelämässä. Lain mukaan tavoitteena on siis ollut

koko ajan maahanmuuttajan sijoittuminen työelämään (Mammon 2010, 12 – 13) ja kotoutumiskoulutusta saivat pitkään lähinnä työttömänä olevat maahanmuuttajat (Sisäasiainministeriö 2011).

Syyskuussa 2011 voimaan tulleessa laissa oikeutta kotoutumispalveluihin laajennettiin koskemaan kaikkia vähintään vuoden maassa asuvia. Tämä mahdollistaa useammalle kotoutumista tukevien palveluiden saannin heidän tarpeidensa mukaan ja kohdistaa huomiota myös työvoiman ulkopuolella oleviin maahanmuuttajiin. Lain mukaan kaikilla maahanmuuttajilla on oikeus sitä pyytäessään alkukartoitukseen, jonka avulla selvitetään kotoutumisvalmiudet ja tarvittavat kotoutumisen tukitoimet. (L1386/2010.) Lain merkittävänä muutoksena voidaankin pitää opiskelijoiden sekä työhön ja puolisona tulleiden huomioimista. On kuitenkin hyvä huomata, että vaikka lain mukaan oikeus alkukartoitukseen ja tarvittaessa kotoutumista tukeviin palveluihin on kaikilla, on käytännössä esimerkiksi kotiin jäävien naisten kohdalla alkukartoituksen saaminen kiinni omasta aktiivisuudesta.

3.2 Kotoutuminen

Kotoutuminen on prosessi, jossa kaksi kulttuuria kohtaa: tulomaan ja lähtömaan. Maahan saapuva tarkastelee tulomaataan oman kulttuurinsa lähtökohdista ja suhteuttaa näkemäänsä ja kokemaansa siihen. Kotoutumista kuvataan usein prosessina, joka etenee vaiheittain. Prosessin eteneminen on aina yksilöllistä ja voi edetä perheenjäsenillä eri tahtiin (Korpaeus-Hellsten 2010, 15.) Toisen puolisoista asuessa maassa jo aiemmin, korostuu kotoutumisen eriaikaisuus.

Kotoutumisprosessi jaetaan neljään vaiheeseen, joista kolme ensimmäistä liittyvät sopeutumiseen uudessa maassa ja neljäs kotiinpaluuvaiheeseen. Vaiheet

ovat: turistivaihe, kriisivaihe, sopeutumisvaihe ja paluushokki. Prosessi etenee tällöin uuden ihannoinnista ja kiinnostavuudesta pettymyksen ja kotikävän kautta oman osaamisen ja selviytymisen tunteen vahvistumiseen uudessa maassa. Pettymys voi nousta esille, kun huomaa, että uuden oppiminen vie oletettua enemmän aikaa ja saattaa aiheuttaa uupumisen ja yksinäisyyden tunteita. Osaamisen lisääntyessä lisääntyy myös tunne omasta selviytymisestä ja voimat palaavat takaisin. (Korpaeus-Hellsten 2010, 14 – 15.)

Viimeinen vaihe, paluushokki on ulkopuolisuuden kokemus palattaessa entiseen kotimaahan. Maahanmuuttaja on muuttunut uudessa ympäristössä ja kotimaan toimintaympäristössä toimiminen ei ehkä enää tunnu luontevalle; on vaikea löytää omaa paikkaa. Kotimaahan jääneiden voi olla vaikea ymmärtää kokemusta, ellei heillä itsellään ole vastaavaa. (Korpaeus-Hellsten 2010, 15.)

Berryn mukaan kulttuurien kohtaamisessa on kyse akkulturaatiosta, kulttuuriin sopeutumisesta. Akkulturaatio voidaan jakaa neljään erilaiseen tapaan sopeutua uudessa maassa: integraatio, assimilaatio, separaatio ja marginalisaatio. Integraatio tarkoittaa kulttuurien yhdistymistä niin, että maahanmuuttaja omaksuu jotain uudesta, ympäröivästä kulttuurista ja samalla säilyttää omaa kulttuuriaan. Assimilaatiossa maahanmuuttaja hylkää oman kulttuurisen taustansa ja ottaa tilalle uuden maan kulttuurin, sulautuen siihen. Separaatiossa maahanmuuttaja torjuu uuden maan kulttuurin kokonaan ja pitäätyy ainoastaan omassa kulttuurissa ja etnisessä ryhmässä. Marginalisaatiossa maahanmuuttaja ei samaistu kumpaankaan ryhmään. (Berry 2009, 51.)

Kotoutuminen määrittyy lain (L.1386/2010) mukaan kahden suuntaiseksi integraatioksi, jossa maahanmuuttaja saa tarvittavaa tietoa päästäkseen osalliseksi yhteiskuntaan ja ympäröivä yhteiskunta tukee oman kulttuurin säilyttämistä. Tiedon saanti yhteiskunnasta ja palveluista pyritään varmistamaan

jakamalla omankielistä informaatiota ensirekisteröinnin yhteydessä. (Sisäasiainministeriö 2011). Tietoa yhteiskunnasta jaetaan kotoutumiskoulutuksen kautta, mutta etenkin alkuvaiheessa myös perheellä ja puolisoilla on merkittävä asema. Puoliso voi omalla toiminnallaan tukea kotoutumisprosessia tai rajoittaa sitä.

Kotoutumista voidaan lähestyä myös roolien ja roolimuuotosten näkökulmasta. Tällöin kotoutuminen on muutosprosessi, jossa maahanmuuttajan vanhat roolimallit, tavat ja arvot eivät toimi uudessa ympäristössä, vaan niitä on muutettava. Tämän muutoksen näkyväksi tekemiseksi Väestöliiton Monikulttuurinen osaamiskeskus on kehittänyt Kotoutujan roolipaletin, jonka seuraavaksi esittelen. (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 8.)

3.3 Kotoutujan roolipaletti

Kotoutujan roolipaletti on Väestöliiton Monikulttuurisen osaamiskeskuksen käytännön työn kautta kehittämä toimintamalli maahanmuuttotyöhön. Se pohjautuu aiemmin Suomen Kuntaliiton julkaisemien Vanhemmuuden, Itsenäistyvän nuoren ja Parisuhteen roolikarttojen (Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi 2011, 8) tapaan morenolaiseen rooliteoriaan. Teorian on kehittänyt romanialainen lääkäri, psykiatri ja psyko-draaman kehittäjä Jakob Levy Moreno (1889 – 1947). (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 7.)

Teorian mukaan rooli on yksilön persoonalliseen kehitykseen sidoksissa oleva ja ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa muovautuva. Näin ollen roolilla on sekä yksilöllinen että sosiaalinen ulottuvuus. Roolin muovautumisessa on kyse rooliodotuksiin vastaamisesta. Jokaisella roolilla on vastarooliparinsa, jonka

odotuksiin se pyrkii vastaamaan. Roolien vuoropuhelusta syntyy suhteellisen pysyviä käyttäytymismalleja, jotka määrittävät yksilön aseman yhteisössä ja hänen tapansa toimia eri tilanteissa. Yksilöllä on elämänsä aikana käytössään useita erilaisia rooleja, jotka aktivoituvat tai siirtyvät taka-alalle tilanteesta riippuen. Työelämän roolit eivät esimerkiksi sovellu kotona lasten kanssa toimittaessa, vaan tarvitaan roolien vuorottelua tilanteista selviämiseen. (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 7; Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi 2011, 9; Novitsky 2011.)

Roolien kehittymisen kannalta on tärkeää, että niitä voi peilata useammalla tasolla. Yksilöllisellä tasolla yksilö peilaa toimintamallejaan omiin kokemuksiin, toiveisiin, pelkoihin ja käsitykseen toimintaympäristöstä. Vuorovaikutuksellisella tasolla käydään roolien välistä keskustelua muiden ihmisten ja ryhmien kanssa. Kontaktien määrä ja laatu vaikuttavat roolien muokkautumiseen. Mitä enemmän maahanmuuttajalla on kontakteja, sitä enemmän hän saa myös palautetta toimintatapojensa toimivuudesta. Yleisellä tai yhteiskunnallisella tasolla rooliodotuksia ja jopa rajoituksia syntyy esimerkiksi lakien ja tiedotusvälineiden kautta. Lait määrittävät oikeudet ja velvollisuudet eri tilanteissa ja tiedotusvälineiden kautta saattaa löytyä samaistumismalleja, jotka yleistävät tietyn ryhmän toimintatapoja. (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 11.)

Roolit asettuvat hierarkiseen järjestykseen motivaatio-, tavoite- ja tekorooleiksi. Maahanmuuton alkuvaiheessa muuttaja pyrkii muuttamaan toimintaansa yleensä tekoroolien tasolla yksittäisissä tilanteissa tullakseen hyväksytyksi. Hän ei välttämättä ymmärrä omaa kulttuurista taustaansa vasten, mihin teolla pyritään. Hänellä saattaa olla myös erilaiset motiivit toiminnalleen kuin mitä häntä ohjaavalla henkilöllä. Novitsky ja Alitolppa-Niitamo kuvaavat tällaisen tilanteen osuvasti teoksessaan:

”Hyvä on, te haluatte, että en lyö lasta (teko – lyöminen). Miten luulette, että voin viedä lapsen takaisin kotimaahani? (tavoite – paluu). Ihmisethän nauravat minulle ja sanovat, että olen huono isä (motiivi – olla hyvä isä).”

(Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 14.)

Motivaatiota voidaan pitää yksilölle merkityksellisenä asiana ja se johtaa toimintaan. Roolien hierarkiassa ylimpänä olevien motivaatoroolien pohjalta (motivoimana) yksilö asettaa tavoiteroolit, jotka vastaavat hänen henkilökoh-
tasiin tarpeisiinsa ja ohjaavat hänen toimintaansa; tekoroolien toteutusta. Yhteisön jäsenenä maahanmuuttaja haluaa esimerkiksi päästä osalliseksi suomalaisiin yhteisöihin. Se on hänen tavoitteensa, syy sille, mitä hän tekee ja miksi. Tämä saattaa edellyttää erilaisia tekoja ja toimintatapoja kuin hänen omassa kulttuurissaan. (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 14, 15, 30; Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi 2011, 10 – 11.)

Kotoutujan roolipaletissa esitellään kuusi motivaatoroolia, jotka joutuvat maahanmuuton yhteydessä erityisen muutospaineen alle. Nämä ovat: perheenjäsen, kulttuurin kantaja, identiteetin rakentaja, yhteisöjen jäsen, muutoksen hallitsija ja tulevaisuuden tekijä. Roolit kehittyvät ajan myötä ja muuttuvat sisäistämisen kautta osaksi luontevaa toimintaa. Roolien kehitystä voidaankin mitata sillä, millaisessa tasapainossa ne ovat. (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 12, 15, 17; Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi 2011, 13 – 14.)

Sopivasti kehittynyt rooli on luonteva, eikä vaadi erityisiä ponnisteluja. Myös eri tilanteissa tarvittavien roolien vaihtaminen sujuu tällöin luontevasti. Yli-
kehittyneessä roolissa toimiessa joku rooleista korostuu ja sen mukainen toiminta on mekaanista ja kaavamaisa, eikä se mukaudu tilanteiden muutokseen. Yksilö toimii tällöin ikään kuin käsikirjoituksen mukaan pakotettuna, eikä kykene irrottautumaan toimistaan, vaikka ne olisivat muuttuneet tarpeet-

tomiksi. Tämä saattaa aiheuttaa myös roolien välille epätasapainoa, joka estää jonkin roolin kehittymisen kokonaan. (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 12, 15; Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi 2011, 13 – 15.)

Rooli voi myös olla alikehittynyt, jolloin yksilöltä puuttuu rooliin liittyvää osaamista. Hänen taitonsa eivät vielä riitä roolin vaatimalla tasolla toimimiseen. Hän saattaa tuntea omasta osaamattomuudestaan häpeää ja syyllisyyttä. (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 13; Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi 2011, 14 – 15; Airikka 2003, 8.) Tällöin yksilöllä lienee kuitenkin käsitys siitä, miten hänen tulisi toimia saavuttaakseen tavoitteensa. Näin roolin alikehittyneisyys motivoi kehittämään taitoja (Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi 2011, 15). Kokonaan puuttuva rooli tarkoittaa sitä, ettei yksilöllä ole toimintatapoja tai -malleja, joiden avulla selvittää tilanteessa (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 13).

Oheisessa taulukossa on koottuna roolit ja niiden tasot.

Motivaatirooli	Tavoite (esimerkkejä)	Teko (esimerkkejä)
Perheenjäsen	elämäkumppani, puoliso, lapsi, vanhempi, suvun jäsen	läheisyys, vastuun jakaminen, perushoito, kasvatusta
Kulttuurinkantaja	vanhojen kulttuuriperinteiden säilyttäjä, uusien kulttuuripiirteiden omaksuja, oman kulttuurisynteesin siirtäminen lapsille	tapojen opettaminen, oman äidinkielen siirtäminen lapselle, käsitysten muokkaaminen oikeasta ja väärästä, satujen ja tarinoiden kertominen
Identiteetin rakentaja	oman elämänhistorian hyväksyminen, etnisen identiteetin muokkaaja, tietyn (uuden) ammatin taitaja	menneisyyden avoin pohdinta, omien oikeuksien ja velvollisuuksien tunnistaminen

Yhteisöjen jäsen	etnisen yhteisön, perhe- ja sukuyhteisön, diasporayhteisön, asuin- ja työyhteisön ja yhteiskunnan jäsen	vuorovaikutus, osallisuus
Muutoksenhallitsija	selviytyjä, uuden oppija, sopeutuja	kielen oppiminen, yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen, elämänhallinnan tunteen säilyttäminen, muutostahdin säateleminen
Tulevaisuuden tekijä	mahdollisuuksien tunnistaja, tiedon hankkija, oman ja perheen tulevaisuusvision rakentaja	mahdollisuuksien ja riskien analysoiminen, elämän suunnittelu, talouden turvaaminen

(Kts. alkuperäinen Novitsky 2005, 75)

3.4 Kotoutuminen ja kieli

Berger ja Luckmann pitävät kieltä sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteiskuntajärjestelmän perustana. Kielen avulla kulttuurisia rakenteita, arvoja ja asenteita siirretään sukupolvelta toiselle. Näin yhteisistä kokemuksista tulee kieliyhteisölle ymmärrettäviä, jaettuja. Berger ja Luckmann nostavat esimerkiksi sukulaissanaston, jossa sukulaisuuteen viittaava sana kertoo sukulaisuhteen lisäksi myös henkilön paikan yhteisössä. Kieli on siis sidoksissa kulttuuriin ja sen avulla voidaan määrittää kuka ihminen on suhteessa ympäröivään yhteisöön. (Berger ja Luckmann 1994, Saaristo & Jokinen 2008, 101 - 102 mukaan.)

Informaation välittämisen lisäksi kieli on myös ilmaisun väline. Sen avulla saavutamme yhteyden muihin ja ilmaisemme miltä meistä tuntuu. Kielen avulla meillä on mahdollisuus vaikuttaa ympäristöömme ja siirtyä yksinäisyydestä jakamiseen ja yhdessä kokemiseen. (Laaksonen, Rantala & Eloniemi-Sukava 2004, 34.)

Maahanmuuton yhteydessä on edessä uuden kielen opettelu. Kielen oppimisella on ratkaiseva merkitys muuttajan kotoutumisessa. Se mahdollistaa pääsyn yhteiskunnan toimintoihin; työelämään ja muihin sosiaalisiin verkostoihin (Tarnanen & Suni 2005, 9,14). Usein esille nostetaan kirjoitettu kieli, jonka ymmärtäminen ja puhuminen onkin avainasemassa. Maahanmuuton yhteydessä kieli informaation siirtäjänä, kulttuurin ilmaisijana ja välittäjänä voidaan kuitenkin käsittää laajemmin. Kulttuuriin sidottua ilmaisua ovat myös esimerkiksi eleet, ilmeet ja erilaiset symbolit (liikennemerkkit, opasteet). Myös kulttuuristen, aikakausiin liittyvien asioiden voidaan osaltaan katsoa vaikuttavan kieleen. Ilmaus 60-luvun nuoriso ei suinkaan merkitse samoja asioita kaikkialla maailmassa.(Alitolppa-Niitamo 1993,39.)

Kielen oppiminen voi olla haasteellista ja siihen vaikuttavat maahanmuuttajan oppimisvalmiudet. Oman äidinkielen osaaminen ja koulutustausta vaikuttavat ratkaisevasti siihen, miten uutta kieltä opitaan (Tarnanen & Suni 2005, 18). Esimerkiksi käsitteet on osattava ensin omalla äidinkielellä, jotta ne voi oppia uudella kielellä. Myös henkilökohtainen elämäntilanne ja mahdolliset taustalla olevat traumat vaikuttavat oppimiseen.(Turtiainen 2010.)Kotiin jäävät äidit tai kotirouvat jäävät usein kielikoulutuksen ulkopuolelle, elleivät sitä itse aktiivisesti hae, ja etenkin töihin tulleiden miesten puolisona saapuneiden sosiaaliset kontaktit voivat maahanmuuton alkuvaiheessa rajoittua puolisoon ja lapsiin(Kanervo, Nurmi & Gerbert 2011, 189). Tämä hidastaa oppimista, koska sosiaalisissa verkostoissa toimiminen edesauttaa kielen omaksumista. (Tarnanen & Suni 2005,9.)

Henkilökohtaisten valmiuksien lisäksi oppimiseen vaikuttavat myös yhteiskunnan tarjoamat palvelut ja maahanmuuton ajankohta. Kielikursseille pääsyä voi joutua odottamaan, eivätkä opinnot aina etene ajallisesti yhtenäisinä (Tarnanen & Suni 2005, 21). Mikäli samaan aikaan muuttaa runsaasti samankielisiä, joiden kanssa syntyy tiivis yhteisö, ei tarvetta opetella muuttomaan

kieltä synny. Esimerkiksi Ruotsiin muutti 1960- ja 1970-luvuilla töihin niin paljon suomalaisia, että työpaikoillakin oli mahdollista puhua suomea. Kun lisäksi ajatuksissa oli paluu Suomeen, ei ruotsin kielen oppimista koettu tarpeelliseksi. (Senioriseminaari 2000, 3.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tehdä näkyväksi puolisona tulleiden naisten kotoutumisen haasteet ja tarjota tietoa maahanmuuttajien parissa toimiville. Erityisesti toivon opinnäytetyöni lisäävän tietämystä haja-asutusalueilla, joilla Monika-naisten liiton kokemuksen mukaan on vielä kehitettävää (Kanervo, Nurmi & Gerbert 2011, 176 - 177). Näillä alueilla merkittävä osa maahanmuuttajista on nimenomaan puolisona tulleita ja alueiden palvelujen tulisi huomioida perheet kokonaisuuksina (Alitolppa-Niitamo 2005, 49).

Opinnäytetyöni tavoitteena on tarkastella kirjallisuuskatsauksen avulla parisuhteen merkitystä kotoutumisessa naisen näkökulmasta ja tunnistaa mahdollisia kotoutumista edistäviä tai estäviä seikkoja. Lisäksi pyrin tunnistamaan mahdollisia esiin nousevia parisuhteen rooliodotuksia.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten parisuhde vaikuttaa kotoutumiseen? (mahdollistaminen/rajoittaminen)
2. Käsitelläänkö aineistossa parisuhteeseen liittyviä rooliodotuksia ja jos käsitellään, niin miten/millaisia ne ovat?

4.1 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus on aiempien tutkimusten tarkastelun ja analysoinnin perusteella muodostettu kokonaiskuva aiheesta (Salminen 2011,5). Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on etsiä ja analysoida objektiivisesti oman tutkimusky-symyksen näkökulmasta oleellista tutkimustietoa (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2009, 259 – 260). Kirjallisuuskatsaus voi tyypistä riippuen olla erittäin tarkasti suunniteltu, raportoitu ja analysoitu, toistettavissa oleva tutkimus tai väljemmin rajattu tiedonhaku- ja aiheen kuvailu prosessi (Metsämuuronen 2011, 48; Salminen 2011, 6). Lukijalle kirjallisuuskatsaus tarjoaa laajasta aineis-tosta kootun kuvauksen, jossa aiheesta tehtyt tutkimukset on valmiiksi etsitty ja analysoitu ja niistä on nostettu esille olennainen. Näin on mahdollista saa-da tietoa, jonka etsimiseen ei ehkä muuten olisi aikaa. (Baumeister & Leary 1997, 311 – 312; Hirsjärvi ym. 2009, 259.)

Yleensä kirjallisuuskatsaukset ovat kuvailevia; narratiivisia tai integroivia kir-jallisuuskatsauksia ja pyrkivät antamaan mahdollisimman laajan kuvan ai-heesta. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen luonteeseen kuuluu, ettei aineisto välttämättä ole täysin kattava ja sille sallitaan myös puolueellinen näkökulma. (Salminen 2011, 6 -7.)

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus voi olla toimituksellinen, kommentoiva tai yleiskatsaus. Sen avulla pyritään luomaan epäyhtenäisestä tiedosta yhtenäi-nen kokonaisuus (Freeman 1984, Salmisen 2011, 7 mukaan). Se on menetelmä, jonka avulla on mahdollista arvioida ja vertailla olemassa olevaa teoriaa ja luoda uutta teoriaa. Tutkimustulosten yhteenvedon lisäksi on mahdollista nostaa esille tutkimusten välisiä ristiriitoja ja jatkotutkimuskohteita (Baumeis-ter & Leary 1997, 312, 320). Toimituksellinen ja kommentoiva kirjallisuuskat-saus toimivat keskustelun herättäjinä ja ne voivat olla puolueellisia, kirjoitta-

jansa näkemyksen esiin tuovia ja perustua suppeaan aineistoon (Salminen 2011, 7).

Yleiskatsaus on narratiivisista kirjallisuuskatsauksista laajin. Vaikkei sen aineiston hankinta edellytä erityisen tarkkaa rajaamista, voivat lopputulokset lähestyä systemaattisempien kirjallisuuskatsausten kaltaista tulosta. Menetelmän tavoitteena on tuottaa ajantasaista tietoa tehtyjen tutkimusten pohjalta tiivistettynä. (Salminen 2011, 7.)

Integroiva kirjallisuuskatsaus on narratiivista kriittisempi, mutta narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tapaan se sallii väljemmän aineiston rajauksen. Siihen on mahdollista valita erilaisin menetelmin tehtyjä tutkimuksia. Integroiva kirjallisuuskatsaus etenee systemaattisen kirjallisuuskatsauksen kaltaisin vaihein. (Salminen 2011, 8.)

Pyrittäessä tarkempaan tieteelliseen analyysiin ja käytettävän tiedon laadun varmistamiseen, on syytä käyttää tarkemmin rajattuja kirjallisuuskatsauksen tyyppejä. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaihtoehtoina ovat systemaattinen kirjallisuuskatsaus tai meta-analyysi (Salminen 2011, 6). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus pohjautuu laajaan materiaaliin (Bearfield & Eller 2008: 61–72, Salmisen 2011, 9 mukaan) ja käytettävä lähdeaineisto valitaan tarkkojen hakukriteerien perusteella (Salminen 2011, 11). Näin saadaan aikaan tutkimus, jonka lähteet ovat laadukkaita ja muodostavat keskenään yhtenevän kokonaisuuden (Metsämuuronen 2011, 48).

Meta-analyysi voi olla laadullinen tai määrällinen. Laadullisesta meta-analyysistä meta-synteesi on systemaattisen kirjallisuuskatsauksen kaltainen metodi, jossa tarkkaan seulotusta aineistosta etsitään yhteneviä piirteitä tai teemoja. Näitä vertaillaan toisiinsa pyrkimyksenä löytää eroja ja yhtäläisyyksiä, joiden pohjalta pyritään muodostamaan aihetta kuvaava käsitteistö. (Sal-

minen 2011, 12 – 13.) Metayhteenvedo on laadulliseksi laskettava, mutta kohti määrällistä analyysia menevä metodi. Sen avulla tutkimusongelmaa kuvaavien tiivistettyjen ilmaisujen esiintymisen määrää tarkastellaan laskennallisesti suhteessa toisaalta tutkimusten määrään ja toisaalta kussakin tutkimuksessa esiintyvien ilmaisujen määrään. Näin saadaan selville tutkimustulosten yhdenmukaisuus ja kunkin tutkimuksen painoarvo. (Salminen 2011, 13 – 14.) Määrällisessä meta-analyysissä tarkastellaan aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja pyritään niiden pohjalta saamaan luotettavaa ja yhtenäistä määrällistä tietoa tilastotiedettä hyväksikäyttäen (Salminen 2011, 14).

4.2 Kirjallisuuskatsauksen tiedon haku

Saatavilla olevan tiedon ja sitä julkaisevien tahojen määrän koko ajan kasvaessa lähteiden luotettavuuden arvioinnin merkitys korostuu. Hakuja tehtäessä on hyvä kiinnittää huomiota siihen, mistä tietoa hakee. Käytettävissä on alakohtaisesti luotettaviksi määriteltäviä hakutietokantoja, mikä auttaa myös rajaamaan tiedon kyseisen alan julkaisuihin. (Elomaa & Mikkola 2010, 56.) Luotettavuuden näkökulmasta huomiota kiinnitetään julkaisun rakenteeseen ja siihen, ilmeneekö siinä riittävän selkeästi ja tarkasti, mitä on tehty, miten ja miksi sekä tekijöiden asiantuntemus (Brown 1999; Dawes ym. 1999; Critical Appraisals Skills Programme 2003, Elomaa & Mikkola 2010, 57 - 58 mukaan).

Tiedon haussa mukailin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vaiheita Met-sämuurosen (2005, 48 – 49) mukaan. Aloitin määrittämällä hyväksymis- ja poissulkukriteerit aineiston haulle elektronisista tietokannoista. Käytettäviksi tietokannoiksi valitsin EBSCO-, EBSCO Academic Search Elite- ja Linda-tietokannat. Näin rajasin samalla myös hakuihin käytettävää aikaa suhteessa opinnäytetyön laajuuteen ja siihen käytettävissä olevaan aikaan. Aineiston

kieleksi valitsin suomen ja englannin ja julkaisuajankohdaksi vuodet 2000 – 2012. Aineiston helpon saatavuuden varmistamiseksi haku kohdistui EBSCO- ja EBSCO Academic Search Elite-tietokannoissa full text:eihin. Kirjallisuuskatsauksessa käyttämäni aineisto oli saatavilla yhtä lukuun ottamatta e-aineistona.

Kirjallisuushaun aloitin tekemällä tietokantahaut edellä mainituin kriteerein. Suomenkielisessä haussa (Linda)käytin seuraavien hakusanojen erilaisia yhdistelmiä: seka-avioliitto, monikulttuurinen, avioliitto, parisuhde, kotoutuminen, sopeutuminen, maahanmuutto, maahanmuuttajat ja perhe. Englannin kielisessä haussa käytin seuraavien hakusanojen yhdistelmiä: couples, marriage, mixed marriage, interracial , immigration, immigrant, women, integration, acculturation ja roles. Yksittäisten hakujen tulosten määrä vaihteli 1 – 59 välillä.

Arvioitaessa kirjallisuuskatsauksella hankittua näyttöä, on syytä kiinnittää huomiota siihen, miten hyvin lähde soveltuu tutkittavaan ilmiöön; ovatko lähteissä esitetyt tilanteet riittävän samankaltaisia suhteessa siihen (Brown 1999; Dawes ym. 1999; Critical Appraisals Skills Programme 2003, Elomaa & Mikkola 2010, 58 mukaan). Tästä syystä rajasin hakutuloksia otsikoiden ja abstractien perusteella koskemaan länsimaihin parisuhteen perusteella muuttaneita naisia. Näin naisten kantaväestöön kuuluvien puolisoitten kulttuuritausta voidaan katsoa riittävän samankaltaiseksi. Myös kantaväestön sekä oman etnisen ryhmän sisällä avioituneiden naisten elinympäristö sisältää tällöin riittävästi samankaltaisuutta.

Tietokantahaun lisäksi hain kirjallisuutta käsinhaulla Väestöliiton julkaisu- luetteloista ja tutkimusten lähdeluetteloista. Vertaillessani suomalaisten tutkimusten lähdeluetteloja, havaitsin viittausten olevan suurelta osin samoihin julkaisuihin tai kirjoittajiin ja tästä syystä jätin käsinhaun vähäiseksi. Tässä vai-

heessa löysin pari lähteissä toistuvaa tutkimusta, jotka olisivat saattaneet sopia aineistokseni, mutta niiden saatavuus osoittautui esteeksi. Raija Warkentin ja Mirja Mikkonen (2004) ovat tutkimuksessaan *In loving praise of their immigrant wives: Finnish-Russian Marriages in Finland* tarkastelleet venäläisten naisten ja suomalaisten miesten välisiä liittoja. Maria Pikkarainen ja Sirkku Wilkmann (2005) ovat puolestaan tarkastelleet avioliittomuuttoa Suomessa tutkimuksessaan *The Issue of Marriage Migration in Finland*. (Heikkilä 2005, 31 – 32.)

Kirjallisuuskatsaukseen valikoitui yhteensä kahdeksan lähdettä. Näistä kuusi käsittelee Suomeen puolisona tulleita naisia ja yksi Puolasta Hollantiin puolisona muuttaneita. Yhdessä artikkelissa käsitellään eteläaasialaisten naisten avioliittomuuttoa Pohjois-Amerikkaan ja miesten elatus- ja kotouttamisvelvollisuuteen (sponsorship-sopimus) liittyviä väärinkäsityksiä naisten oikeuksista.

4.3 Kirjallisuuskatsauksen aineiston käsittely

Kirjallisuuskatsauksen aineistoa lähestyin narratiivisen kirjallisuuskatsauksen näkökulmasta. Tällöin tavoitteena on aikaan saada helppolukuinen tiivistelmä siitä, mitä aiemmin on tutkittu ja kirjoitettu. Tutkimusaineistoa ei käydä läpi niinkään analyysinäkökulmasta, vaan pikemminkin pyritään kuvailemaan ja ajantasaista tietoa esittelevään näkökulmaan. (Salminen 2011, 7.)

Opinnäytetyössäni pyrin lähestymään aineistoa yleiskatsauksen tapaan objektiivisesti. Yleiskatsauksessa yleensä kuitenkin tarkasteltava aineisto on laaja ja aineiston määrän suhteen tekemäni kirjallisuuskatsaus on lähempänä toimituksellista.

Aineistoa tarkastelin aiemmin (taulukko 1) esiteltyjen kotoutujan roolien pohjalta pyrkien löytämään parisuhteen merkityksen niiden kehittämisessä. Pa-

risuhteen vaikutuksia tarkastelin suhteessa tekorooleihin. Kirjasin ylös roolien kehityksen mahdollistavia tai sitä rajoittavia käytännön toimintatapoja. Tältä pohjalta tutkimuksista nousi esille kotoutumiseen vaikuttavia toimintatapoja tai resursseja. Koska nämä vaikuttavat useisiin eri rooleihin, esittelen ne itsenäisinä; liittämättä kiinteästi mihinkään rooliin (luku 6.5). Lisäksi etsin mahdollisesti esiin nousevia rooliodotuksia, jotka esittelen tulosten viimeisessä alaluvussa (6.5.6.).

Käyttämäni aineiston olen taulukoinut ja taulukko löytyy opinnäytetyöni liitteenä (Liite 3). Taulukkoon olen kirjannut tiedot lähteestä, sen tekijästä ja julkaisijasta. Lisäksi olen kuvannut tutkimuksissa käytetyn aineiston ja menetelmän. Taulukkoon olen myös tiivistänyt lähteen tutkimustulokset opinnäytetyöni tutkimuskysymysten näkökulmasta.

4.4 Haastattelu

Haastattelu on kahden ihmisen välinen vuorovaikutustilanne, jossa pyritään kielen avulla saamaan kokemusperäistä kuvaa tutkittavasta aiheesta. Haastattelussa, kuten vuorovaikutustilanteessa yleensäkin, ovat mukana sekä haastattelijan että haastateltavan omat kokemukset ja tiedot aiheesta. Haastattelijan tieto pohjautuu teorian tuntemukseen ja haastateltavan kokemukseen. Haastattelu eroaa arkipäivän vuorovaikutustilanteista suunnitelmallisuutensa takia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 41 – 43.)

Haastattelun lähtökohtana on haastattelijan kiinnostus asioihin, joista haastateltavalla on tietoa. Tämän tiedon saamiseksi haastatteliija ohjaa keskustelua. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 22 – 23.) Teemahaastattelussa keskustelun aiheet pohjautuvat haastattelijan ennalta määrittelemiin teemoihin, jotka ohjaavat

keskustelua tutkimuskysymyksen kannalta olennaiseen jättäen haastateltavalle tilaa omien ajatustensa ja käsitystensä ilmaisemiselle (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47 – 48).

Haastateltaessa eri kulttuureista tulevia, saattavat kulttuuriset tai kielitaidon erot vaikuttaa haastatteluun. Haastateltava saattaa ymmärtää haastattelun tarkoituksen tai haastattelukysymykset eri tavalla kuin haastatteliija on tarkoittanut. Onnistuakseen haastattelun on pohjauduttava molemminpuoliseen ymmärrykseen. Kysymysten ja vastausten tulkintaan vaikuttavat sanoihin liitetyt merkitykset, jotka ovat sidoksissa ihmisten kokemuksiin. Tietyistä aiheista puhuminen saattaa myös olla kiellettyä ja haastattelu voi katketa tällaiseen kysymykseen. Epävarmuus ymmärtämisestä tai ymmärretyksi tulemisesta saattaa aiheuttaa jännitteen haastatteluun ja vaikuttaa halukkuuteen kertoa asioistaan. (Rastas 2005, 79, 82 – 83.)

Yhteisen ymmärryksen löytämiseksi tarvitaan siis lähtökohtaisesti yhteisiä kokemuksia. Etniseen taustaan liittyvän kulttuurin lisäksi yhteys voi löytyä myös muista tekijöistä, esimerkiksi sukupuolesta tai yhteisestä harrastuksesta. Toisaalta erot ja niiden tiedostaminen mahdollistavat avoimen suhtautumisen haastatteluun, sen kulkuun ja haastateltavan vastauksiin. Mikään ei ole ennalta oletettavissa ja haastateltava on helpompi kohdata yksilönä. (Rastas 2005, 88, 91 – 92, 93.)

Alkuperäisenä tarkoitukseni oli toteuttaa opinnäytetyö seurantatutkimuksena, jossa selvittäisin parisuhteen vaikutusta kotoutumisprosessiin maahanmuuton alkuvaiheessa ja puoli vuotta myöhemmin. Haastateltaviksi etsin suomalaisten miesten puolisoiksi muuttaneita ja oman etnisen ryhmän sisällä avioituneita naisia, joiden mies on asunut Suomessa aiemmin. Haastateltavien määrä jäi kuitenkin niin vähäiseksi, ettei niiden perusteella olisi saanut luotettavaa kuvaa. Aihe oli mielestäni kuitenkin tärkeä nostaa esille ja koska opin-

näytetyöni tarkoituksena on tarjota tietoa maahanmuuttajien parissa toimiville päädyin käyttämään päämenetelmänä kirjallisuuskatsausta ja haastatteluja kuvaavana aineistona. Kirjallisuuskatsaus soveltuu tähän hyvin, koska sen avulla on mahdollista tarjota aiheesta kootusti tietoa, jota lukijalla ei olisi itsellään aikaa etsiä (Baumeister & Leary 1997, 311 – 312; Hirsjärvi ym. 2009, 259).

Haastateltavien määrän vähäiseksi jääminen on maahanmuuttajatutkimukselle tyypillistä. Kulttuurierojen vuoksi saattaa olla kyse luottamuksen puutteesta tai ennakkoluuloista. Kuten Säävälä tutkimusraportissaan toteaa, on tutkimuksen onnistumisen kannalta tärkeää, että osallistuminen haastatteluihin perustuu vapaaehtoisuuteen. Halu kertoa omasta elämästä on erityisen tärkeää silloin kun halutaan saada tietoa henkilökohtaisista kokemuksista. (Säävälä 2007, 14.)

Ensimmäinen informaatio opinnäytetyöstäni jaettiin Palapelissä naisille järjestetyn opetustilanteen yhteydessä, jossa oli läsnä useampi tulkki. Näin pyrittiin varmistamaan haastattelujen käyttötarkoituksen ymmärtäminen. Haastateltavia hain suomen ja englannin kielisellä kirjallisella haastattelupyynnöllä Palapelin kautta. Lisäksi kävin henkilökohtaisesti muistuttamassa asiasta.

Haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina Palapelin tiloissa. Haastattelut tein kahdessa vaiheessa: pian maahanmuuton jälkeen ja reilun puolen vuoden päästä muutosta. Olen liittänyt sekä ensimmäisen vaiheen (Liite 1) että toisen vaiheen (Liite 2) haastattelurungot opinnäytetyöni liitteiksi. Haastattelurungot laadin suomeksi ja pyrin selkokieliisyyteen. Tein haastattelut englanniksi pyrkien pitämään myös käännöksen selkokielisenä, nauhoitin ja litteroin ne. Haastateltavia oli ensimmäisessä vaiheessa kaksi ja toisessa yksi. Haastattelut kestivät 30 – 45 minuuttia. Litteroitua tekstiä oli yhteensä 11 sivua.

Haastattelun aluksi kerroin vielä haastattelun tarkoituksesta ja materiaalin käsittelystä, säilyttämisestä ja hävittämisestä. Kerroin myös mahdollisuudesta muuttaa vastauksia tai jättäytyä pois tutkimuksesta myöhemmin. Tätä varten haastateltavilla oli yhteystietoni. Haastattelun avulla hankkimani materiaalin olen hävittänyt asiaan kuuluvalla tavalla.

Opinnäytetyössäni käytetyt lainaukset olen pyrkinyt kääntämään sanatarkasti englannista suomeksi. Muutoksia olen tehnyt lainauksissa, joissa haastateltava saattaisi olla tunnistettavissa. Lainaukset on valikoitu litteroinneista kirjallisuuskatsauksen pohjalta saatuja tuloksia täydentämään ja kuvailemaan.

5 TULOKSET

Kotoutujan roolien kehittämisprosessin näkökulmasta parisuhteen merkitys nousi aineiston perusteella selvästi merkittävään rooliin. Aineistossa oli löydettävissä prosessia tukevia miesten toimintatapoja, mutta myös sitä rajoittavia tai jopa estäviä. Myös parisuhteen rooliodotuksiin viittaavia seikkoja oli löydettävissä.

5.1 Tiedonsaanti

Miehen tuki tai tuen puute kotoutumisessa on tärkeä, etenkin maahanmuuton alkuvaiheessa. Miehellä saadaan tukea kielen ja kulttuurin oppimisessa (Polek & Schoon 2008, 366) ja hän toimii opastajana palveluissa tai hoitaa asiat naisen puolesta (Tuovinen & Heikkinen 2009, 43; Lumio 2011, 83). Mies on usein keskeinen tietokanava maahan muuttaneen puolison ja yhteiskunnan välillä.

Naiset itse kertoivat saaneensa tukea lähinnä miehiltään niin maahanmuuton

alkuvaiheessa kuin myöhemmin mahdollisen eron jälkeenkin. Myös Sirkkilän tutkimuksessa nousi esille thainaisten avun tarve erotilanteissa. (Martikainen & Gola 2007, 94; Lumio 2011, 83; Tuovinen & Heikkinen 2009, 43; Sirkkilä 2005, 179).

Suomessa miehen rooli korostuu kotouttamistoimien kohdentuessa työvoimaan ja puolisona muuttaneiden tarpeiden vähäisen huomioonvoin vuoksi (Lumio 2011, 89). Pohjois-Amerikassa miehen rooli on määritelty lakisääteisesti sponsor-ship-sopimuksella. Mies on velvollinen kolmen ensimmäisen vuoden ajan huolehtimaan vaimonsa kotoutumisesta. Tämä pitää sisällään kielen opiskelun, taloudelliset, sosiaaliset ja terveyteen liittyvät tarpeet. Näin nainen on lakisääteisesti riippuvainen miehestään. (Merali 2008, 209.)

Molemmissa tapauksissa miehen asenteella naisen kotoutumista kohtaan on ratkaiseva merkitys. Hänen aktiivisuudestaan on kiinni, miten nainen pääsee osalliseksi palveluihin. Hän voi toiminnallaan myös estää kotoutumista. (Tuovinen & Heikkinen 2009, 42; Lumio 2011, 86.) Merali esittelee artikkelissaan tutkimustuloksia, joissa puolisona tulleet naiset ovat joutuneet eristykseen muusta yhteiskunnasta ja puoliso ei ole hyväksynyt työn etsimistä tai kielen opiskelua. Tutkimusten mukaan näissä tapauksissa on esiintynyt myös uhkailua taloudellisen tuen lopettamisella ja maasta karkottamisella. (Merali 2008, 211 – 212.) Myös Suomessa on ääritapauksia, joissa vastaavaa toimintaa on esiintynyt (Lumio 2011, 97).

Tiedonsaanti on avainasemassa naisen aseman tiedostamisessa. Erilaisista kulttuuritaustoista tulleilla ei ole välttämättä tietoa omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan ja kielitaidon puuttuessa he eivät pysty lukemaan edes itseään koskevia dokumentteja. (Merali 2008, 210.) Myös palvelujärjestelmän tuntemisessa tarvitaan apua puolisolta, kuten tekemissäni haastatteluissakin tuli ilmi:

H: "...erityisesti tarvitsen apua kun minun on päätettävää, mitä teen ensin tai mihin menen ensin. Hän tietää jo asiat. Hän tietää, että minun on mentävä nopeasti työvoimatoimistoon ja täytettävä hakemukset kursseille. Muuten joudun odottamaan..."

5.2 Kieli

Kielen oppimiseen vaikuttaa suuresti se, kuinka paljon kieltä käyttää. Asuinmaan kansalaisen kanssa avioituneilla on parempi kielitaito kuin muulla syyllä maahan muuttaneilla tai oman etnisen ryhmän sisällä avioituneilla. Polekin ja Schoonin tutkimuksen mukaan Hollantiin muuttaneilla puolalaisilla yhteinen kotikieli oli aluksi muu kuin hollanti, mutta alusta asti oli selvää, että nainen opettelee hollannin kielen. Kielen oppimisen katsottiin olevan sidoksissa avio-onneen ja tämä motivoi opiskelemaan. Jääskeläisen tutkimuksessa Suomeen muuttaneiden venäläisten keskuudessa kieltä osattiin jonkin verran ennen muuttoa, mikä osaltaan mahdollisti suhteiden syntymisen. (Polek & Schoon 2008, 361, 364, 366; Jääskeläinen 2003, 41 - 42.)

Thaimaalaisten naisten kohdalla kielitaidon kehittyminen on usein hidasta ja he pitävät suomen kieltä haasteellisena oppia (Tuovinen & Heikkinen 2009, 35; Lumio 2011, 83). Sirkkilän haastattelemat miehet pohtivatkin kotikielen merkitystä. Useat haastatelluista olivat opiskelleet jonkin verran thaikieltä ymmärtääkseen naisen kulttuurista taustaa ja kotona puhuttiin sitä ja englantia. Tämän nähtiin kuitenkin hidastavan suomen kielen oppimista. (Sirkkilä 2005, 165.) Myös haastattelemani naiset kokivat kotikielen vaikuttavan suomen kielen oppimiseen ja he näkivät kielitaidon merkittävänä yhteiskuntaan osalliseksi pääsyn kannalta.

H: "Minun on päästävä osalliseksi yhteiskuntaan ja pelkään, ettei minulla ole riittävästi taitoja (kieli), koska en puhu kotona suomea... ystävämmme ovat kotimaastamme ja he puhuvat kotimaamme kieltä."

He toivoivat miestensä puhuvan kotona suomea, koska silloin kieltä olisi pakko oppia. Toisaalta haastattelujeni perusteella mieheltä saatiin tukea kielen oppimisessa eritavoin:

H: "Olisi tehtävä miehen kanssa sopimus, ettei hän puhu minulle enää englantia."

H: "Mieheni näytti minulle nettisivun, jolla voin opetella suomea. Hän pyysi sukulaisiaan puhumaan minulle suomea, jotta oppisin sitä."

Kielen avulla maahanmuuttaja solmii uudessa maassa kontakteja, jotka puolestaan edesauttavat kielen oppimista (Jääskeläinen 2003, 41). Ilman kielitaitoa jää ilman kontakteja ja sosiaaliset kontaktit voivat rajoittua puolisoon ja perheeseen (Lumio 2011, 83). Kielitaidon puute rajoittaa myös suhteessa syntyvien ongelmien ratkaisua (Sirkkilä 2005, 166).

Kielitaidottomana työllisyysmahdollisuudet ja asioiden hoitamisen ja tiedon saannin mahdollisuudet ovat vähäiset ja naiset jäävät miehen tuen varaan. Tämä tukee mieselättäjyyden ja epätasa-arvoisten sukupuoliroolien olemassaoloa. (Sirkkilä 2005, 44; Lumio 2011, 83). Selvimmin tämä tulee esille Meralin artikkelissa Etelä-Aasiasta Pohjois-Amerikkaan muuttaneiden naisten kohdalla. Heidän kielitaitonsa on heikko, eivätkä he pysty itse lukemaan maahanmuuttoon liittyviä dokumentteja. Tulkkaaminen jää miesten varaan ja mahdollistaa tiedon pimittämisen ja väärällä tiedolla uhkailun ja kiristämisen. (Merali 2008, 211 – 212.)

Kielen opiskeluun vaikuttaa perheen näkemys tulevaisuudesta. Martikaisen ja Golan tutkimuksessa Intian niemimaalta muuttaneista naisista IT-alalla työskentelevien miesten vaimoilla oli heikompi kielitaito kuin etnisissä ravintoloissa työskentelevien. Tämä johtunee siitä, että IT-perheet olettavat muuttavansa työn perässä edelleen Suomesta muualle. Etnisissä ravintoloissa työskentelevät puolestaan ovat luultavimmin jäämässä Suomeen. (Martikainen & Gola 2007, 52, 103.)

5.3 Oman kulttuurin säilyttäminen

Kulttuurinkantajan roolin näkökulmasta on tärkeää, että maahanmuuttajalla on mahdollisuus säilyttää myös omaa kulttuuriaan. Uudessa ympäristössä tämä voi olla haasteellista. Oman kulttuurin ylläpitämisessä kodilla on merkittävä osuus ja usein siellä onkin esineitä omasta kulttuurista. (Martikainen & Gola 2007, 54; Sirkkilä 2005, 171.) Oman etnisen kulttuurin sisällä avioituessa kulttuurin säilyttäminen on helpompaa, vaikka siihen suomalaisia piirteitä sekoittuukin (Martikainen & Gola 2007, 53).

Oman kulttuurin säilyttämiseen vaikuttaa suuresti, miten mies suhtautuu siihen. Sirkkilän haastattelemat miehet olivat kiinnostuneita vaimonsa kulttuurista ja perheissä yhdistetään molemmista kulttuureista itselle sopivia tapoja ja arvoja. Miehet olivat myös opiskelleet thaikieltä ja olivat yhteydessä thaiyhteisöön. (Sirkkilä 2005, 170, 172). Thaiyhteisö tukee vaimon taustan ymmärtämisessä (Tuovinen & Heikkinen 2009, 46).

Myös hollantilaiset miehet olivat kiinnostuneita vaimojensa kulttuurista ja osasivat ainakin muutamia sanoja puolaa. Naisten asenteissa omaa kulttuurista taustaansa kohtaan oli eroja ja vanhemmat naiset eivät yleensä olettaneet

miestensä olevan kiinnostuneita Puolasta. Miehet myös tukivat kielen opettamista lapselle. (Polek & Schoon 2008, 364.) Kielen siirtäminen lapselle onkin osa kulttuurinkantajan roolia ja se on tärkeää niin maahan muuttaneelle kuin hänen perheelleen:

H: ”...en halua lapseni ajattelevan, että hän voi jättää äidinkieleni opetteluun. Siksi puhun hänelle äidinkieltäni. Se on todella tärkeää minulle ja perheelleni.”

Maahanmuuttajan kohdatessa puolison perheen ja ystävät, kohtaavat myös kulttuuriset taustat. Näin voidaankin katsoa monikulttuurisen parisuhteen toimivan kahden suuntaisen integraation välikappaleena. Jokainen kohtaaminen lisää ymmärrystä ja tietoa toistensa kulttuureista. (Viertola-Cavallari 2004, 9.)

5.4 Sosiaaliset suhteet

Valtosen mukaan maahanmuutto suomalaisen puolisona helpottaa sosiaalisen verkoston luomista, koska miehellä on sellainen valmiina. Suhteiden solmiminen ja ylläpitäminen koetaan kuitenkin haasteelliseksi suomalaisten pidättyväisyyden takia. (Valtonen 2009, 70 – 71.) Tämä tuli ilmi myös haastatteluisani kysyessäni, mitä tapoja haastateltava haluaisi tuoda kotimaastaan:

H: ”...ihmisten kanssa kommunikoidessa suomalainen tapa voisi olla lämpimämpi. He pitävät aina etäisyyttä toisiinsa.”

Suomalaisiin tutustumista voidaan pitää jopa pelottavana, kuten Lumion tutkimuksessa kävi ilmi. Tässä tapauksessa haastateltava eristäytyy pelkonsa vuoksi suomalaisista ja piiloutuu kotonaankin vierailta. Hän pelkää, ettei häntä hyväksytä thaimaalaisuutensa takia. (Lumio 2011, 85.)

Äärimmäisessä tapauksessa sosiaaliseen verkostoon saattaa alkuaikoina kuulua ainoastaan mies tai hyvin vähän ihmisiä (Tuovinen & Heikkinen 2009, 42; Martikainen & Gola 2007,). Tämä on riski kotoutumiselle, koska sosiaaliset suhteet ovat merkittävässä asemassa uuteen ympäristöön asettuessa. Pahimmillaan voidaan puhua marginalisaatioriskistä. (Valtonen 2009, 71.) Verkoston luomisessa on kyse myös omasta aktiivisuudesta ja siitä, missä haluaa viettää aikaa. Tuovisen ja Heikkisen tutkimuksessaan haastattelemat naiset kertoivat viihtyvänsä kotona ja he harrastivat vähän kodin ulkopuolella (Tuovinen & Heikkinen 2009, 51).

Jääskeläisen tutkimuksessa sekä suomalaisen kanssa avioituneet että oman etnisen ryhmän sisällä avioituneet tapasivat sekä suomalaisia että oman ryhmän jäseniä. Suomalaisen kanssa avioituneet tapasivat kuitenkin useammin suomalaisia, ja joka kymmenes tapasi ainoastaan suomalaisia. Tämä saattaa olla merkki omasta etnisestä ryhmästä eristäytymisestä tai riippuvuudesta puolisoista ja hänen verkostoistaan. (Jääskeläinen 2003, 45.)

Sosiaaliset verkostot pitävät sisällään myös internationaaliset suhteet. Useat maahanmuuttajat pitävätkin yhteyttä kotimaahansa internetin tai puhelimen välityksellä. (Martikainen & Gola 2007, 47; Sirkkilä 2005, 167; Tuovinen & Heikkinen 2009, 49). Näin oli myös haastattelemini naisten kohdalla:

H: "Soitamme viikoittain ja chattailemme netissä tosi usein."

Näillä yhteyksillä on suuri merkitys yhteisöllisistä kulttuureista tulleille perheen yhdessä pitämisen näkökulmasta.

Sirkkilän tutkimuksessa esille nousi myös yhteyden pidon käänköpuoli. vaimojen puhelut aiheuttavat taloudellista ristiriitaa ja niitä pyritään rajoittamaan. Eräs haastateltava kertoi sallivansa puhelut ainoastaan surun ja ikävän

ollessa vahvoja. Tämä asettaa naisen riippuvaiseksi paitsi taloudellisesti, myös emotionaalisesti. (Sirkkilä 2005, 167.)

5.5 Raha

Raha nousi merkittäväksi tekijäksi parisuhteissa toisaalta ongelmia aiheuttavana ja vallankäytön välineenä, mutta myös erottavana tekijänä. Sirkkilän tutkimuksessa raha ja sen käyttö koettiin ongelmana. Naisilla näytti olevan vaikeuksia ymmärtää rahan arvoa ja suomalaista elintasoa. Heille opetettiin rahankäyttöä kuin lapsille. Haastatteluissa nousi esille ”viikkoraha”-käytäntö, jossa naiselle annettiin tietty summa rahaa käyttöön. Tämä asettaa naiset tilanteeseen, joissa heillä on vähän taloudellista valtaa. (Sirkkilä 2005, 167.) Taloudellisen riippumattomuuden katsotaan lisäävän tasa-arvoisuutta sukupuolten välillä (Polek & Schoon 2008, 367). Tästä syystä rahankäytön opettaminen rajoituksin saattaa olla merkki patriarkaalisen vallan käytöstä, vaikka kyse on tavallaan uuteen kulttuuriin sisälle pääsystä.

Taloudellinen tilanne oli yleensä hyvä kantaväestöön kuuluvan kanssa avioituneilla. (Jääskeläinen 2003, 42; Polek & Schoon 2008, 367). Jääskeläisen tutkimuksessa myös asuinolot olivat paremmat verrattaessa oman etnisen ryhmän sisällä avioituneisiin.

5.6 Rooliodotukset

Parisuhteen rooleihin liittyvät odotukset muovaavat kotoutujan roolia perheenjäsenenä. Perheenjäsenen rooli on yleensäkin maahanmuutossa vahvan tarkastelun alla. Tämä johtuu monikulttuurisessa parisuhteessa kumppanei-

den kulttuuritaustojen erilaisuudesta. Saman etnisen ryhmän sisällä avioiduttaessa rooli-odotusten ero on enemmän ryhmän ja yhteiskunnan odotusten välinen. Puolison saapuessa patriarkaalisesta kulttuurista hän asettaa henkilökohtaiset tarpeensa perheen edelle ja individualistisen kulttuurimme tavat saattavat tuntua hänestä vieraille. (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 18). Maassa asuvan puolison odotukset ja parisuhdemotiivit ratkaisevat tällöin, millaiset mahdollisuudet naisella on muuttaa ja kehittää rooliaan.

Valtonen toteaa tutkimuksessaan puolisoitten löytävän eri kulttuuritaustoistaan ne piirteet, joita kaipaa oman kulttuurin vastakkaiselta sukupuolelta. Tässä tapauksessa suomalaiset miehet saivat naisen, joka näyttäisi olevan suomalaista naista herkempi ja pehmeämpi ja tukee heidän maskuliinista suojelun tarvetta. Samalla Latinalaisesta Amerikasta olevat naiset saavuttivat suuremman itsenäisyyden ja tasa-arvon suhteessa suomalaisen kanssa kuin oman kulttuuristen miesten kanssa. (Valtonen 2009, 69.)

Tämä näyttäisi olevan taustalla myös thaimaalais-suomalaisissa suhteissa ja tuli Sirkkilän haastatteluissa esille thaimaalaisten ja suomalaisten naisten vertailuna. Naisten kotitöiden tekeminen, miehestä ja perheestä huolehtiminen koettiin positiiviseksi ja perinteiset nais- miestapaiset työnjaot koettiin luontevina ja helppoina. Puheessa kuitenkin painotettiin miehen ja naisen välistä tasa-arvoa ja naisten opettamista siihen. (Sirkkilä 2005, 139, 140, 150.)

Suhteen alkuvaiheessa patriarkaalisisista kulttuureista tulevat naiset pyrkivät toimimaan perinteisten sukupuoliroolien mukaan. Tämä varmasti toimii naista suojaavana tekijänä, kun hänen toimintaympäristössään ei tapahdu kerralla suuria muutoksia. Sukupuolten välisestä käyttäytymisnormistosta käydään keskustelua ja parit löytävät ajan kuluessa oman tapansa toimia suhteessa. (Polek & Schoon 2008, 365; Sirkkilä 2005, 156.)

Rooliodotukset ja parisuhdemotiivit vaikuttavat myös puolison valintaan ja ohjaavat sitä, mistä puolisoa etsitään. Sirkkilä käsittelee tutkimuksensa taustateoriaosuudessa sukupuolta määriteltynä olotilana. Tämä vaikuttaa toimintaamme alitajuisesti ja näkymättöminä rakenteina (Sironen 1987, Sirkkilän 2005, 25 mukaan). Esimerkiksi Thaimaa ja thaimaalaisuus kuvataan ja nähdään usein hyvin naisellisena, hymyilevänä ja lempeänä (Sirkkilä 2005, 71). Voiko tämä kuva ohjata puolison valintaa Thaimaasta, vaikei sitä tiedostaisikaan?

Puolison valinta voi myös olla selkeästi kulttuuriseen taustaan perustuvaa, jolloin tietoisesti haetaan puolisoa kulttuurista, joka vastaa omiin rooli-odotuksiin. Näin näyttäisi tapahtuvan Pohjois-Amerikassa maahanmuuttajataustaisten miesten kohdalla. Oman etnisen ryhmän sisällä solmituissa liitoissa kyse on osittain järjestetyistä avioliitoista. (Merali 2008, 208.) Suomessa Intian niemimaalta muuttaneita naisia koskevassa tutkimuksessa nousivat myös esille järjestetyt avioliitot ja etenkin etnisissä ravintoloissa työskentelevien naisten toiveissa oli lasten avioituminen oman etnisen ryhmän sisällä (Martikainen & Gola 2007, 40, 71).

Thaimaalaiset naiset ilmaisivat selkeästi Heikkisen ja Tuovisen (2009, 35) haastatteluissa tullessa Suomeen paremman elämän toivossa. Myös Sirkkilän (2005, 179) tutkimuksessa nousi esille mahdollinen molempien osapuolten hyötymistarkoitus. Näin ollen parisuhdeodotukset saattava erota toisistaan.

6 POHDINTAA

6.1 Luotettavuus ja eettisyys

Kirjoittaessani opinnäytetyötäni olen pyrkinyt löytämään ajantasaisia ja monipuolisia lähteitä. Maahanmuutosta on kirjoitettu jonkin verran, mutta koska ilmiö on Suomessa suhteellisen tuore, perustuu suuri osa kokemukselliseen tietoon ja tutkimuksellista tietoa on vähemmän. Maahanmuuttoon liittyvät teoriat on kirjoitettu aiemmin ja tiettyihin teoksiin viitataan yleisesti edelleen. Tästä syystä olen itsekin käyttänyt näitä vanhempia, alkuperäisiä lähteitä opinnäytetyössäni. Suomenkielisen materiaalin lisäksi olen käyttänyt myös englanninkielistä materiaalia ja näin pyrkinyt saamaan laajempaa näkökulmaa aiheeseen.

Kirjallisuuskatsauksen olen pyrkinyt toteuttamaan mahdollisimman tarkasti ja objektiivisesti. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on olennaista, onko tutkimus toistettavissa niin, että saadaan samat tulokset. Aineistohaussani erilaisilla hakusanojen yhdistelmillä hakutuloksissa toistuivat samat tekijät ja lähteet. Tämän perusteella voidaan olettaa, että löytämäni aineisto on tutkimuksen näkökulmasta riittävän kattava. Aineisto pohjautuu pääasiassa tieteellisistä tutkimuksista. Opinnäytetyöni näkökulmasta ja taustateorian perusteella mukaan valikoitui myös yhden ammattikorkeakoulun opinnäytetyö (Heikkinen & Tuovinen), sekä tieteellisessä julkaisussa ollut artikkeli (Merali). Molemmat lähteet vastasivat tutkimuskysymyksiini ja niissä ollut tieto oli luotettavasti perusteltua ja laadullista, sekä oman tutkimukseni kannalta merkittävää.

Aineistoa pyrin tarkastelemaan objektiivisesti kaikki näkökulmat huomioiden. Aineisto sisälsi näkökulmia kotoutumiseen ja parisuhteeseen niin naisten it-

sensä, heidän puolisoidensa kuin viranomaistenkin kertomana. Lisäksi mukana oli tilastoihin perustuvaa tietoa. Erilaisin menetelmin ja useasta näkökulmasta hankittu tutkimustieto antoi yhtenevän tuloksen parisuhteen vaikutuksista kotoutumiseen.

Yksittäisten tutkimusten osalta tulosten luotettavuuteen vaikuttavat aineiston koko ja sen kohdistuminen niin sanottuihin onnistujiin. Polek ja Schoon toteavat oman tutkimuksensa puutteeksi nimenomaan sen kohdistumisen onnistuneisiin liittoihin. Näin parisuhteen merkitys kotoutumisessa korostuu, eikä tietoa eronneiden kokemuksista ole. (Polek & Schoon 2008,366.) Kun tutkimukseen osallistuminen edellyttää omaa aktiivisuutta vastata esimerkiksi lehdessä olevaan haastattelukutsuun, osallistuvat tutkimukseen usein maahanmuuttajat, jotka muutenkin ovat aktiivisia pyrkimyksissään päästä osalliseksi yhteiskunnan toimintaa. Tämä saattaa antaa maahanmuuttokokemuksista todellisuutta positiivisemmän kuvan.

Haastatteluista tiedotettaessa pyrittiin varmistamaan haastattelujen käyttötarkoitus käyttämällä tulkkeja ensimmäisen informaation annon yhteydessä. Lisäksi kertasin opinnäytetyön luonteen, julkisuuden, haastatteluvastausten käsittelyn ja hävittämisen, sekä haastateltavien anonymiteetin suojaamisen haastattelun aluksi. Haastateltavilla oli yhteystietoni ja mahdollisuus perua osallistumisensa ja saada tarvittaessa lisätietoa.

Haastattelujen tekeminen englanniksi mahdollisti haastattelun kielellä, joka ei ollut kummallekaan osapuolelle äidinkieli. Näin haastattelutilanteessa kieli- taidon erot eivät luoneet paineita tai jännitteitä, vaan mahdollistivat rennon ja avoimen ilmapiirin, jossa haastateltava ja haastatteliija olivat lähtökohtaisesti tasa-arvoisessa asemassa. Teemahaastattelu antoi haastateltaville mahdollisuuden kertoa omin sanoin kokemuksistaan, sekä mahdollisuuden tarkentaa kysymystä, mikäli sen ymmärtämisessä oli epäselvyyttä. Haastattelujen vä-

häisen määrän (2+1) vuoksi haastattelututkimuksella saadut tulokset eivät olisi olleet luotettavia ja tästä syystä päädyin vaihtamaan tutkimusmenetelmän kirjallisuuskatsaukseen.

Tarkasteltaessa puolison merkitystä kotoutumisprosessissa, tai mitä tahansa ilmiötä, on hyvä muistaa, että yksittäiset tapaukset ovat aina yksilöllisiä. Niinpä opinnäytetyössänikin esiteltyihin kuvauksiin on syytä suhtautua tapausesimerkkeinä.

6.2 Parisuhteen merkitys

Maahanmuuttajista tehty tutkimus on usein ongelmalähtöistä (Cotrell 1990, Jääskeläinen 2003, 48 mukaan) ja keskittyy tiettyihin etnisiin ryhmiin. Suomessa tutkimuksen kohteena näyttäisivät useimmin olevan entisen Neuvostoliiton alueelta ja Aasiasta tulleet naiset. Tutkimuksia on tehty jonkin verran naisia auttavien palvelujen piirissä ja näiden perusteella syntyvä kuva painottuu mielestäni ongelmiin ja saattaa toimia ryhmiä stigmatisoivana. Prapairat Ratanaloan Mix (2003, Sirkkilän 2005, 77 mukaan) kritisoikin Länsi-Euroopassa thainaisista tehtyjä tutkimuksia niiden tuottamasta kuvasta naisista näkymättöminä ja passiivisina hyväksikäytön uhreina. On hyvä muistaa, etteivät kaikki ole uhreja ja uhriuttamista tulisi välttää. Toisaalta puolisona tulleet ovat helposti palveluissa näkymätön ryhmä ja heidän ongelmansa ja tarpeensa saattavat olla piilossa ja näin ollen niitä olisi nostettava esille.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella parisuhderoolien ja parisuhteen kotouttamista hidastavien toimintatapojen taustalla saattaa olla halu helpottaa naisten sopeutumista uuteen maahan. Miehet pyrkivät tähän antamalla naisille mahdollisuuden toimia omaan kulttuuriinsa liittyvien normien mukaan ja puhu-

malla kieltä, joka oli myös naisille tutumpi. Koti on usein paikka, jossa voi vapaasti ilmaista itseään ja siellä toteutetaan myös omia kulttuurisia tapoja. Kun kotona vietetään paljon aikaa, voi siitä muodostua paikka, jossa ei tarvitse opetella uutta kieltä tai uusia tapoja. Tästä syystä myös kodin ulkopuoliset sosiaaliset suhteet ovat merkittäviä kotoutumisen kannalta (Valtonen 2009, 71).

Kotoutujan roolien näkökulmasta oman kulttuurin säilyttäminen on tärkeä osa kulttuurinkantajan roolia (Novitsky & Alitolppa-Niitamo 2012, 26) ja tämä edellyttää yhteyttä oman etnisen ryhmän jäseniin. Yhteyden pitäminen voi olla haasteellista erityisesti haja-asutusalueilla asuttaessa. Nykyinen teknologia mahdollistaa kuitenkin ylirajaisten suhteiden ylläpidon ja auttaa muuttajaa pitämään yhteyttä muualla asuviin ystäviin ja sukulaisiin.

Kotoutumisprosessin lisäksi puolisona tulleilla on usein käynnissä myös parisuhderoolien kehitymisprosessi, jossa etsitään kumppaneiden välisten toimintatapojen tasapainoa. Nämä prosessit vaikuttavat toinen toisiinsa ja saattavat aiheuttaa turhautumista, ellei niiden olemassa oloa tiedosteta. Parisuhde on usein tunteisiin perustuva suhde, jossa toiselle osapuolelle halutaan hyvää ja häntä halutaan tukea. Tämä saattaa aiheuttaa uudessa ympäristössä riippuvuussuhteen, joka ainakin hidastaa kotoutumista. (Novitsky 2011.)

Toimintatapojen taustalla voivat myös olla miesten parisuhteeseen liittyvät rooliodotukset, jotka perustuvat patriarkaalisiin sukupuolirooleihin ja hyötymistarkoituksella. Äärimmäisessä tapauksessa tämä saattaa johtaa väkivallan käyttöön ja yhteiskunnasta eristämiseen. Vaikka parisuhdeväkivalta on marginaalinen ilmiö (Lumio 2011b), eikä se ollut varsinaisena tutkimuskohteena opinäytetyöni aineistossa, nousi se tutkimuksissa esille haastateltavien itsensä nostamana (Sirkkilä 2005, 177; Lumio 2011, 86).

Kirjallisuuskatsauksen aineiston perusteella naiset tarvitsivat ja saivat apua miehiltään varsin pitkään, jopa suhteen päättymisen jälkeen. Tämä saattaa olla merkki suhteessa esiintyvistä holhoamisesta, jossa apua tarvitseva saattaa joutua lapsen asemaan. Konkreettisesti lapsen asemassa oleminen näkyi mielestäni Sirkkilän (2005) tutkimuksessa miesten kertoessa opettavansa naisille uusia tapoja niin keskustelun kautta kuin konkreettisesti ”viikkoraha”-käytännöllä.

Parisuhteessa avun saamiseen ja antamiseen liittyvät vahvasti myös tunteet. Tunteet vaikuttavat myös kotoutumismotiiveihin. Halu oppia tuntemaan kumppani ja hänen tapansa motivoi tutustumaan hänen taustaansa. Tätä kautta parisuhde toimii kahdensuuntaisena integraationa. Parin ollessa yhteydessä muihin ihmisiin, siirtyy tietoa kulttuureista eteenpäin.

Parisuhteisiin saattaa liittyä myös tunteisiin perustuvaa vallan käyttöä. Esimerkiksi yhteydenpidon rajoittaminen kotimaahan perusteltiin taloudellisilla seikoilla ja osana uuden elintason opettamista. Käytännössä toimintatapa tuottaa myös tunteisiin perustuvaa vallankäyttöä ja vaikuttaa sukupuolten väliseen tasa-arvoon suhteessa. Tämän kaltaisten toimintatapojen ja yhteyden tasa-arvoon uskon olevan osittain tiedostamattomia ja pohjimmiltaan hyvää tarkoittavia.

Tiedonsaanti on avainasemassa tarkasteltaessa parisuhteen vaikutusta kotoutumiseen. Miehet tarvitsevat tietoa kotoutumisprosessista ja heidän roolistaan siinä. Myös parisuhteen rooleista olisi hyvä saada tietoa. Näin miehet voivat omalla toiminnallaan tukea ja edistää naisten kotoutujan roolien kehittymistä. Toisaalta myös naiset tarvitsevat tietoa kotoutumisprosessin lisäksi oikeuksistaan ja palvelujärjestelmästä voidakseen tarvittaessa hakea apua. Puolisona tulleiden kohdalla palveluja tulisiikin tuottaa perheet kokonaisuutena huomioiden.

Puolisona muuttaneet ovat helposti näkymätön joukko, jonka todellisista tarpeista tai hyvinvoinnista ei ole viranomaisilla tietoa. Tiedon puute palvelujärjestelmästä saattaa estää heitä hakemasta apua. Viranomaisten näkökulmasta saattaa näyttää sille, ettei ongelmia esiinny monikulttuurisissa suhteissa, koska puoliset eivät näy heidän palveluissaan. Puolisoiden uskotaan ehkä saavan tarpeeksi tukea jo maassa asuneelta. Tästä syystä tietoa tulisi lisätä myös viranomaisten keskuudessa. Puolisona saapuminen on suurimpia maahanmuuton perusteita ja kyse on suuresta määrästä ihmisiä, jotka ovat levittäytyneet laajalle alueelle. Heidän palvelutarpeeseensa tulisi pystyä vastaamaan myös haja-asutusalueilla (Kanervo, Nurmi & Gerbert 2011, 176 – 177).

Tarkasteltaessa parisuhteen vaikutusta kotoutumiseen parisuhderoolien ja rooli-odotusten näkökulmasta on mielenkiintoista huomata, miten yhteiskunnan normit vaikuttavat niihin. Palvelujärjestelmässä on sukupuoli-eroja ohjaavia käytänteitä. Suomessa käytännöt eivät ole yhtä selkeästi maahanmuuttoon liitettyjä kuin Pohjois-Amerikassa, jossa on käytössä sponsorship-sopimus. Siellä miehen asema perheen elättäjänä ja naisen tarpeista vastaajana on määritelty laissa selkeästi. (Merali 2008.) Suomessa esimerkiksi harkinnanvaraisuus kotoutumistuessa ja lastenkotihoidontuki ohjaavat vastaavanlaisiin rooliasetelmiin.

Puolisona tullee ja heidän kumppaneilleen tulisi tarjota matalankynnyksen palveluja, joissa olisi mahdollista saada tietoa maahanmuuttoon liittyvistä prosesseista. Heille tulisi myös tarjota tietoa parisuhteen ja kotoutumisen vaikutuksista toisiinsa. Palveluja tulisi kehittää yhdessä olemassa olevan palvelujärjestelmän kanssa. Näkisin parisuhteen perusteella muuttaneiden ja heidän puolisoitensa ohjauksen vahvasti ennaltaehkäisevänä palveluna. Ongelmien taustalla on usein tietämättömyys asioista, vaikka tarkoitus olisikin hyvä.

6.3 Tulosten hyödyntäminen

Kirjallisuuskatsauksen avulla saadut tulokset tukivat toisiaan ja näyttäisivät olevan yleistettävissä myös muihin länsimaihin. Myös tutkimuksen taustateoria tuki saatuja tuloksia. Länsimaihin muuttaneet naiset olivat eri etnisistä ryhmistä, mutta tästä huolimatta samankaltaisuutta oli löydettävissä. Myös aviomiesten, viranomaisten ja naisten näkemykset tukivat toisiaan.

Tuloksia voidaan käyttää suunniteltaessa erityisesti maahanmuuttajille suunnattuja palveluja, mutta myös peruspalveluissa. Maahanmuuttajien määrän lisääntyessä yhä useampi kohtaa työssään maahanmuuttajia. Vaikka mies usein toimii puolisonsa kotouttajana ja kotoutumisen tukijana, on kuitenkin hyvä tiedostaa myös mahdolliset parisuhteen mukanaan tuomat haasteet naisen kotoutumiselle. Toisaalta kotoutuminen ja siihen liittyvät prosessit saattavat olla haasteellisia myös parisuhteen kannalta.

Tulosten perusteella maahanmuuttoa on hyvä käsitellä koko perheen asiana riippumatta siitä, onko toinen puolisoista asunut maassa jo aiemmin. Pareille voisi esimerkiksi tarjota ryhmätoimintaa, jossa olisi mahdollista jakaa kokemuksia ja arjen hyviä käytäntöjä. Peruspalveluihin tutkimustulokset ja opinnäytetyöni tarjoavat mahdollisuuden lisätä herkkyyttä tunnistaa parisuhteen ja kotoutumisprosessin välisiä yhteyksiä ja niiden aiheuttamia haasteita ja ongelmia.

Alkuperäisenä tarkoitukseni oli toteuttaa opinnäytetyöni seurantatutkimuksena. Näen parisuhteen vaikutuksen tarkastelun maahanmuuton eri vaiheissa merkityksellisenä kotoutumista järjestävien tahojen näkökulmasta. Näin kyetään kehittämään oikea aikaista ja oikeanlaista ohjausta puolisona tulleille ja heidän perheilleen. Aihe on kuitenkin hyvin henkilökohtainen ja alkuvaiheessa uuden maan tavat toimia ovat vieraita. Tästä syystä tutkimuk-

seen voi olla haasteellista saada osallistujia heti maahan muuton jälkeen.

Myös kulttuurisista syistä johtuen aihe voi olla sellainen, ettei siitä mielellään puhuta vieraiden kanssa. Tutkimuksen voisi toteuttaa pareille yhteisenä. Näin tiedon saanti tutkimuksesta ei olisi yksin maahan muuttaneen varassa, vaan kauemmin maassa asunut voisi toimia myös tässä kulttuurin välittäjänä. Jatkotutkimuksessa voisi tarkastella myös puolisona tulleiden miesten näkökulmaa ja verrata sitä naisten kokemuksiin.

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo, A. 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. Helsinki: Väestöliitto, 37 – 52. Viitattu 19.5.2011. www.vaestoliitto.fi, tieto ja tutkimus, julkaisut, kaikki julkaisut.

Alitolppa-Niitamo. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Keuruu: Suomen Mielen-terveysseura ja Sairaanhoidajien koulutussäätiö.

Alitolppa-Niitamo, A. & Söderling, I. 2005. Johdanto. Teoksessa Olemme muuttaneet. Toim. Alitolppa-Niitamo, A. Söderling, I. & Fågel, S. Väestöliitto, 7 - 12. Viitattu 19.5.2011. www.vaestoliitto.fi, tieto ja tutkimus, julkaisut, kaikki julkaisut.

Airikka, S. 2003. Parisuhteen roolikartta-käyttäjän opas. Helsinki: Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä.

Berry, J.W. 2009. Immigration and Integration: The Canadian Experience. Teoksessa Intercultural Relations in Asia: Migration and Work Effectiveness. Toim. Leong, C-H. & Berry, J.W. Singapore: World Scientific Publishing Co. s.43 – 66 Viitattu 7.11.2012. www.jamk.fi/kirjasto, Nelli-portaali, Ebrary.

Beaumeister, R. & Leary, M. 1997. Writing Narrative Literature Reviews. Review of General Psychology. 1997, Vol. 1, No. 3, 311-320. Viitattu 20.11.2012. http://www.mrgibbs.com/tu/research/articles/literature_reviews_researched.pdf

Elomaa, L. & Mikkola, H. 2010. Näytön jäljillä. Tiedonhaku näyttöön perustuvassa hoitotyössä. 5. uudistettu painos. Turku: Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 12. Viitattu 11.11.2012. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522161611.pdf>

Forsander, A. 2007. Kotoutuminen sukupuolittuneille työmarkkinoille? Maahanmuuttajien työmarkkina-asema yli vuosikymmenen Suomeen muuton jälkeen. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. Martikainen, T. ja Tiilikainen, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007, 312 - 344. pdf. Viitattu 19.5.2011. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/kaikki_julkaisut_all_publication/

Heikkilä, E. 2005. Monikulttuuriset perheet tilastoissa ja arjen elämässä. Teoksessa Olemme muuttaneet. Toim. Alitolppa-Niitamo, A. Söderling, I. & Fågel, S. Väestöliitto, 24 –36. Viitattu 19.5.2011. www.vaestoliitto.fi, tieto ja tutkimus, julkaisut, kaikki julkaisut.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.p., uud. p. Helsinki: Tammi.

Hooghiemstra, E. 2001. Migrants, Partner Selection and Integration: Crossing Borders? Teoksessa Journal of Comparative Family Studies Autumn 2001, Vol. 32 Issue 4, p601-626. Viitattu 25.6.2012. www.jamk.fi/kirjasto, Nelli-portaali, EBSCO Academic Search Elite.

Hämäläinen, K., Kangasharju, A., Pekkala, S. & Sarvimäki, M. 2005. 1990-luvun maahanmuuttajien työllisyys, tuloverot ja tulonsiirrot. Helsinki: Työministeriö, Työpoliittinen tutkimus nro 265. Viitattu 29.10.2012. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt265.pdf

Jauhola, L. & Pitkänen, S. 2010. Tarpeesta toimeen työperusteisen maahanmuuton opastus- ja palvelujärjestelmän kehittämisessä - Työperusteista maahanmuuttoa tukevien hankkeiden toimintojen kartoitus. Loppuraportti 30.12.2010. www.intermin.fi, maahanmuutto, maahanmuuttoasioiden kehittäminen, ESR-tukihankkeet, ALPO-hankkeen sivut, projektien raportteja, [Tarpeesta toimeen työperusteisen maahanmuuton opastus- ja palvelujärjestelmän kehittämisessä Työperusteista maahanmuuttoa tukevien hankkeiden toimintojen kartoitus](http://www.intermin.fi). Viitattu 25.4.2011.

Janhonen-Abruquah, H. 2010. Gone with the Wind? Immigrant Women and Transnational Everyday Life in Finland. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto, Faculty of Behavioural Sciences Department of Teacher Education, Home Economics and Craft Studies Research Reports 24. Viitattu 19.6.2012. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6136-3>

Julkunen, R. 2005. Hyvinvointivaltion sukupuolijärjestelmä – Jane Lewisin feministinen teoria. Teoksessa Hyvinvointivaltio, Suomen mallia analysoimassa. Toim. Saari, J. Helsinki: Yliopistopaino, 360 – 387.

Kanervo, M., Nurmi, R. & Gerbert, N. 2011. Maahanmuuttajanaisten auttaminen. Teoksessa Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Toim. Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. Ensi- ja turvakotienliitto, 173 – 196.

Kela. 2013. Kela:n nettisivut. Viitattu 4.1.2013. www.kela.fi, muutoksia Kelan etuuksiin 2013

Korkiasaari, J. & Söderling, I. nd. Muuttoliike 2006. Jouni Korkiasaaren opetussivut, Turun yliopisto. Viitattu 21.10.2012.
http://users.utu.fi/joukork/tiedostot/Muuttoliike_2007.pdf

Korpaeus-Hellsten, T. 2010. Perheenä Suomessa. Teoksessa Pieni opas monikulttuurisille pareille. Toim. Kanerva, M. Koulutuskeskus Agricola, 14 – 47. Viitattu 16.5.2011. www.familiacub.fi, Duo-projekti, teemat, lukuvinkkejä ja oppaita

Kyllönen-Saarnio, E. & Nurmi, R. 2005. Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Monika-naiset liitto Ry. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15. Viitattu 29.9.2012. www.stm.fi, julkaisut

L578/1995. Laki rikoslain muuttamisesta. Viitattu 12.11.2012. www.finlex.fi

L 1082/2010. Laki rikoslain 21 luvun 16 §:n muuttamisesta. Viitattu 12.11.2012. www.finlex.fi

L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Viitattu 6.11.2012. www.finlex.fi, ajantasainen lainsäädäntö.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>

Laaksonen, R., Rantala, L. & Eloniemi-Sulkava, U. 2004. Ymmärrä – tule ymmärretyksi. Vuorovaikutus dementoituneen kanssa. Helsinki: Suomen demen-tiahoitoyhdistys ry.

Latvala, M. 2008. Puolison armoilla. Työttömyysturvan tarveharkinta. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 97.

Liebkind, K., Mannila, S., Janiskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä, E. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Viitattu 29.10.2012. <http://www.ellibs.com/fi>

Lumio, M. 2011. Hymyn takana -Thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 93. Viitattu 20.5.2011.

http://www.intermin.fi/download/17220_hymyn_takana_thaimaalaiset_maahanmuuttajat_viranomaiset_ja_kotoutuminen.pdf

Maahanmuuttovirasto. nd. Maahanmuuttoviraston nettisivut. Viitattu 3.1.2013.

http://www.migri.fi/perheenjasenen_luokse_suomeen/toimeentuloedellytys

Maahanmuuton vuosikatsaus 2010. Sisäasiainministeriö. Viitattu 29.8.2012.

http://www.intermin.fi/download/16393_sm_maahanmuuton_vuosikatsaus_netti_5.8.2011.pdf

Maahanmuuton vuosikatsaus 2011. Sisäasiainministeriö. Viitattu 29.8.2012.

http://www.migri.fi/download/34214_maahanmuutto_2011_tilastokatsaus.pdf

Mahler, Sarah J. & Pessar, Patricia R. (2006). Gender matters: Ethnographers bring

gender from the periphery toward the core of migration studies. *International Migration Review* 40(1):27–63. Viitattu 31.10.2012.

http://www.pnud.org/sv/migraciones/static/biblioteca/57_Mahler_Sarah_GenderMatters.pdf

Mammon, R. 2010. Kolmen etnisen ryhmän kotoutumisprosessi Suomessa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä studies in education, psychology and social research 403. Viitattu 6.3.2011.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4142-0>

Martikainen, T. 2007. Maahanmuuttajaväetön sukupuolittuneisuus, perheellistyminen ja sukupolvisuus. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. Martikainen, T. ja Tiilikainen, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007,38 - 67. pdf. Viitattu 19.5.2011.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/kaiikki_julkaisut_all_publication/

Martikainen, T. ja Gola, L. 2007. Intian niemimaalta muuttaneiden naisten käsityksiä perheestä ja sukupuolirooleista. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. Martikainen, T. ja Tiilikainen, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007,88 - 104. Viitattu 30.5.2011.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/kaiikki_julkaisut_all_publication/

Martikainen, T. ja Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset. Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. Martikainen, T. ja Tiilikainen, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007,88 - 104. pdf. Viitattu 19.5.2011.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/kaikki_julkaisut_all_publication/

Metsämuuronen, J. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. E-kirja opiskelijalle. 2.laitos (4.laitoksen pohjalta) e-kirja 1.painos. Helsinki: International Methelp OY. Viitattu 11.11.2011. www.jamk.fi/kirjasto, Nelli-portaali

Novitsky, A. 2011. Monikulttuurisuuden asiantuntija. Väestöliitto. Kulttuuri-
en välinen parisuhde ja avioliitto-koulutus 29.3.2011. Kuopio: Vastaanottava
Pohjois-Savo -ESR-hanke.

Novitsky, A. & Alitolppa-Niitamo, A. 2012. Kotoutujan roolipaletti-
toimintamalli maahanmuuttotyöhön. Helsinki: Väestöliitto.

Novitsky, A. 2005. Maa vaihtuu – roolit muuttuvat. Teoksessa Olemme muut-
taneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatil-
lisen työn käytäntöihin. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S.
Helsinki: Väestöliitto, 72 - 83. Viitattu www.vaestoliitto.fi, tieto ja tutkimus,
julkaisut, kaikki julkaisut.

Nurmi, R. 2002. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa väkivaltaa ei voida kult-
tuuristaa. Teoksessa. Väkivalta ei tunne kulttuurisia rajoja. Toim. Nurmi, R. &
Helander, R. Helsinki: Stakes, 36 - 48.

Nykänen, A-M. 2012. Hyöty vai haitta, uhka vai uhri? Argumentit maahan-
muuton puolesta ja vastaan Suomessa vuosina 2003 – 2011. Turku: Siirto-
laisinstituutti. Viitattu 14.11.2012.

<http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports76.pdf>

Ollus, N. & Haarakangas, T. 2002. Väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttaja-
naisten auttaminen - turvakotien kokemuksista palvelujen kehittämiseen.
Teoksessa. Väkivalta ei tunne kulttuurisia rajoja. Toim. Nurmi, R. & Helander,
R. Helsinki: Stakes. 55 – 72.

Palapeli2-projekti. Nd. Palapeli2-projektin nettisivut. Viitattu 3.1.2013.
<http://www.palapeli2.fi/>

Pentikäinen, M. 2002. Naisiin kohdistuva väkivalta ja ihmisoikeudet. Teokses-
sa. Väkivalta ei tunne kulttuurisia rajoja. Toim. Nurmi, R. & Helander, R. Hel-
sinki: Stakes, 16 – 24.

Rantala, T. 2012. Projektipäällikkö. TEM. Maassa maan tavalla- seminaari.
22.11.2012. Saarijärvi: MSL.

Rastas, A. 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Toim. Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. Tampere: Vastapaino, 78 – 102.

Ruusuvuori, L. 2002. Naisiin kohdistuva väkivalta on yleismaailmallinen ongelma. Teoksessa Väkivalta ei tunne kulttuurisia rajoja. Toim. Nurmi, R. & Helander, R. Helsinki: Stakes, 11 – 15.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Toim. Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. Tampere: Vastapaino, 22 - 56.

Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. 2011. Toim. Ylitalo, P. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Saaristo, K. & Jokinen, K. 2008. Sosiologia. 1. - 3. painos. Helsinki: WSOY.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62. Viitattu 30.10.2012.

http://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Senioriseminaari. 2000. Suomalaiset seniorit maailmalla- seminaarimuistio. 3.11.2000. Viitattu 19.4.2012. http://www.suomiseura.fi/site_v3/images/stories/senioriseminaari%202000.pdf

Sirkkilä, H. 2005. Elättäjyyttä vai erotiikkaa. Miten suomalaiset miehet legitimoivat parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa? Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Viitattu 30.5.2011.

<http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-2180-8>

Sisäasiainministeriö. 2011. Uusi kotoutumislaki voimaan syyskuussa 2011: Suomeen muuton alkuvaiheen ohjausta parannetaan. Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osaston taustatiedote helmikuu 2011. Helsinki: Sisäasiainministeriö. Viitattu 28.9.2011. www.intermin.fi, maahanmuutto, kotouttaminen, Fact sheet: uusi kotoutumislaki ja sen tavoitteet (pdf).

Suomen pakolaisapu. Nd. Suomen pakolaisavun nettisivut. Viitattu 14.11.2012. <http://www.pakolaisapu.fi/fi/tietoa/tietoa-pakolaisuudesta/pakolaisuus-suomessa/perheenyhdistaminen.html>

Säävälä, M. 2007. Uussuomalainen nainen etsii paikkaansa. Venäläisten ja kosovonalbaanien elämänpolut työssä ja kotona. Tutkimusraportti FEMAGE-

projekti 2007. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 29 / 2007.

Säävälä, M. 2010. Monikulttuuriset avioliitot näkyvät yhä enemmän suomalaisessa arjessa. ETMU-blogi 17.6.2010. Viitattu <http://etmu.protsv.fi/blogi/?p=34>

Säävälä, M. 2011. Perheet muuttoliikkeessä. Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E41/2011.

Söderling, I. 2005. Suomen väestökysymys ja maahanmuutto. Teoksessa Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. Helsinki: Väestöliitto, 13 - 23. Viitattu www.vaestoliitto.fi, tieto ja tutkimus, julkaisut, kaikki julkaisut.

Tarnanen, M. & Suni, M. 2005. Maahanmuuttajien kieliympäristö ja kielitaito. Teoksessa Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Toim. Paananen, S. Helsinki: Tilastokeskus, 9 – 21.

Tiilikainen, M. & Martikainen, T. 2007. Yhteenveto ja keskustelu. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. Martikainen, T. ja Tiilikainen, M. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007, 400 – 408. Viitattu 19.5.2011.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/kaikki_julkaisut_all_publication/

Vihavainen, S. 2011. Thaimaalaiset ohittivat venäläiset suomalaismiesten aviovaimoina. Helsingin Sanomien nettilehti. 22.5.2011. Viitattu 25.5.2011. <http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Thaimaalaiset+ohittivat+ven%C3%A4l%C3%A4iset+suomalaismiesten+aviovaimoina/1135266322274>

Viertola-Cavallari, R. 2004. Seka-avioliitot yhteiskunnallisena katalysaattorina. Teoksessa Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina. Toim. heikkilä, E., Viertola-Cavallari, R., Oksi-Walter, P. & Roos, J. Siirtolaisuusinstituutti. Web Reports No.2, 8 – 21.

Vuorela, S. 2011. Perhe- ja parisuhdeväkivalta ilmiönä, sekä naistyö. Psykososiaalisen kriisityön luento 26.9.2011. JAMK.

Haastattelurunko

1. Suomeen muutto ja kotoutuminen

- Mistä olet kotoisin?
- Milloin muutit Suomeen?
- Mistä miehesi on kotoisin?
- Milloin miehesi muutti Suomeen?
- Olitko aiemmin käynyt Suomessa?
- Oliko sinulla tietoa Suomesta / Mitä tiesit Suomesta?
- Mistä tai keneltä sait tietoa?
- Millaista tukea/apua olet saanut puolisoltsi kotoutumiseen?
- Onko jotain, missä erityisesti tarvitset hänen apuaan?
- Mistä muualta saat apua ja tukea?

2. Parisuhde ja perhe

- Milloin tapasitte?
- Missä tapasitte?
- Oletteko asuneet yhdessä muualla kuin Suomessa?
- Mitä arvostat puolisosasi?
- Mitä toivot parisuhteeltasi?
- Mitä toivot puolisosi perheeltä? (suomalainen puoliso)

- Onko sinulla lapsia? Minkä ikäisiä?
- Miten pidät yhteyttä sukulaisiisi?

3. Kieli

- Mitä kieliä osaat?
- Mitä kieltä puhut kotona?
- Puhutko suomea kotona? Kuinka usein?
  - o päivittäin
  - o harvemmin
- Puhutko suomea vapaa-ajalla muualla kuin kotona?
  - o Missä?
  - o Kenen kanssa?
  - o Kuinka usein?
- Miten muuten opit suomea?
- Auttaako puolisosi sinua suomen kielen opiskelussa?
- Miten ylläpidät omaa kieltäsi?

4. Kulttuuri ja vapaa-aika

- Mitä tapoja haluaisit tuoda omasta kulttuuristasi Suomeen?
- Millaisia suomalaisia tapoja arvostat? Mitä suomalaisia tapoja haluaisit tuoda kotiisi?
- Onko puolisollasi jotain tapoja Suomessa, jotka ovat yllättäneet sinut?
- Miten vietät vapaa-aikaa?
  - o Kenen kanssa?
  - o Onko sinulla harrastuksia?
- Tapaatko oman kulttuurisi edustajia?
- Missä tutustuit heihin?

5. Odotuksia

- Millaisia ajatuksia/haaveita sinulla on elämästä Suomessa?
- Millaisia ajatuksia/haaveita sinulla on työelämän suhteen?
- Miten toivot puolisosi tukevan sinua, jotta saavutat haaveesi?
- Missä näet itsesi viiden vuoden kuluttua?

Haastattelurunko

1. Suomeen muutto ja kotoutuminen

- Miten koet Suomessa asumisen?
- Tarvitsetko apua arjessa ja asioiden hoitamisessa?
  - o kaupassa käynti
  - o lääkäri/apteekki
  - o lasten päivähoito jne.
- Keneltä/mistä saat apua?
- Kenen kanssa voit puhua sinua askarruttavista asioista?
- Mikä on mielestäsi tärkeintä Suomeen sopeutumisessa?
- Mitä mieltä olet Palapelin alkuinfosta? Onko niistä ollut apua?
- Onko jotain, mistä olisit halunnut enemmän tietoa? Mistä/keneltä olisit halunnut tiedon?

2. Kieli

- Mitä kieltä puhut kotona?
- Puhutko kotona suomea? Kenen kanssa? Kuinka usein?
- Puhutko suomea vapaa-ajalla muualla kuin kotona?
  - o Missä?
  - o Kenen kanssa?
  - o Kuinka usein?
- Mitä pidät tärkeänä kielen oppimisessa? (tuki/apu)
- Miten ylläpidät omaa kieltäsi?

3. Kulttuuri ja vapaa-aika

- Tapaatko samaa kieltä puhuvia?
- Miten vietät vapaa-aikaa? Mitä teet kotona?
- Kenen kanssa?
- Onko sinulla harrastuksia?
- Nyt kun aikaa on kulunut, onko puolisollasi jotain tapoja, jotka ovat yllättäneet sinut?
- Oletko itse omaksunut uusia tapoja Suomessa?
- Onko miehesi huomannut sinulla uusia tapoja?
- Onko miehelläsi tapoja, jotka hän on omaksunut sinun kulttuuristasi?
- Kaipaatko jotain tapoja kotimaastasi?

4. Parisuhde ja perhe

- Miten pidät yhteyttä sukulaisiisi?
- Pitääkö miehesi yhteyttä sukulaisiisi?
- Miten pidätte yhteyttä miehen sukulaisiin?
- Millaisia asioita teet yhdessä miehesi kanssa?
- Onko sinun mielestäsi miehen ja naisen rooleissa/tavassa käyttäytyä eroja kotimaasi ja Suomen välillä?

5. Odotuksia

- Millaisia ajatuksia/haaveita sinulla on elämästä Suomessa?
- Millaisia ajatuksia/haaveita sinulla on työelämän suhteen?
- Oletko saanut puolisoitasi apua/tukea haaveittesi toteuttamiseen?
- Oletko saanut muualta apua/tukea?
- Miten toivot puolisoasi tukevan sinua, jotta saavutat haaveesi?
- Missä näet itsesi viiden vuoden kuluttua?

TUTKIMUS	AINEISTO	MENETELMÄ	TUTKIMUSTULOS
<p>Valtonen, T. 2009. Rakkauden tuomaa. Latinalaisesta Amerikasta puolison vuoksi Suomeen muuttaneiden naisten kotoutuminen perhesosiologisessa kontekstissa. Pro gradu-tutkielma. Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta, sosiologia.</p>	<p>Kaksi lumipallo menetelmällä hankittua suomalaisen miehen puolisoiksi muuttanutta naista latinalaisesta Amerikasta</p>	<p>Fenomenologinen tapaustutkimus, teemahaastattelu</p>	<p>Miehen ja naisen välinen tasa-arvo mahdollistaa työnjaon kotona, jonka ansiosta naisilla tilaa itsensä toteuttamiseen ja mahdollisuus vapaa-aikaan ja harrastuksille. Valmis sosiaalinen verkosto. Kulttuurisidonainen mies/naistapaisuus -> löytää jotain, mitä oman kulttuurin vastakkaisessa sukupuolella kaipaava.</p>
<p>Polek, E. & Schoon, I. The Sociocultural Adaption of Polish Brides in the Netherlands: Marital and Occupational Status. Tutkimusartikkeli teoksessa Journal of Comparative Family Studies Summer2008, Vol. 39 Issue 3, s.353-370.</p>	<p>176 puolisona muuttajaa, 68 muulla maahanmuuttosyyllä saapunutta -> yhteensä 244 puolista naista</p>	<p>Kvantitatiivinen vertaileva kyselytutkimus + 10 strukturoitua syvähaastattelua tutkimukseen osallistuneista valituille puolisona muuttajille</p>	<p>Parisuhde maahanmuuttomaan kansalaisen kanssa näyttää tukevan kielen oppimista ja kulttuurin omaksumista. Roolidotukset näkyvät haastatteluissa miesten ja naisten pyrkimyksenä "opettaa" kumppanille oman kulttuurin mukaisia sukupuolisidonnaisia tapoja.</p>

TUTKIMUS	AINEISTO	MENETELMÄ	TUTKIMUSTULOS
<p>Lumio, M. 2011. Hymyn takana- Thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen. Tampere: Poliisiammattikorke- koulun raportteja 93.</p>	<p>Thainaisten haastatte- lut: 8 haastattelua/ 15 henkilöä, Viranomais- ten ja muiden palve- lun tuottajien haastat- telut: 10 haastattelua/ 26 henkilöä, Poliisin tietojärjestelmästä (PATJA) kerätty ai- neisto</p>	<p>Puolistrukturoitu teema- haastattelu, rekisteröidyn tiedon analysointi</p>	<p>Sekä thainaisten, että viranomaisten haastattelu- jen perusteella puolisolalla on suuri vastuu kotout- tamisessa ja naiset ovat riippuvaisia miehistä yleensä kielitaidon puutteen vuoksi ja aiemman kotouttamislain puolisona tullessiin ulottumat- tomuuden vuoksi. Tämä mahdollistaa tiedon pi- mittämisen niin naisten oikeuksista kuin palve- luista ja hyväksikäytön. Miehellä on valta toimia kوتoutumista tukevana tai rajoittavana, mikä saattaa pahimmillaan johtaa naisen eristämiseen ja parisuhdeväkivaltaan.</p>
<p>Merali.N. 2008. Rights-Based Education for South Asian Spo- sored Wives in Internatioinal Arranged Marriages. University of Alberta. Artikkelijulkaisussa Interchange, Vol.39/2, 205 - 220, 2008.</p>	<p>Aiemmin aiheesta tehdyt tutkimukset ja naisten oikeuksiin liit- tyvän koulutuksen käytännöt</p>	<p>Lehtiartikkeli: tutkimusra- portti Journal Articles; Re- ports - Research</p>	<p>Lakisääteinen sponsorship-sopimus edellyttää Pohjois-Amerikassa miehen huolehtivan puolison kوتoutumisesta ja perustarpeista (taloudelliset, sosiaaliset ja terveyteen liittyvät) kolmen ensin- mäisen vuoden ajan. Tästä seuraa riippuvuus puolisosta ja naisen haavoittuvuuden lisääntymi- nen parisuhteen sukupuolisen epätasa-arvon li- sääntyessä lain vaikutuksesta.</p>

TUTKIMUS	AINEISTO	MENETELMÄ	TUTKIMUSTULOS
<p>Heikkinen, M. & Tuovinen, K. 2009. Suomi hyvä. Thainaisten kokemuksia integraatioprosessista. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan laitos</p> <p>Sosiaalialan koulutusohjelma</p> <p>Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto</p>	<p>10 Lahdessa asuvaa thainaista (seitsemällä suomalaisen puoliso)</p>	<p>Puolistrukturoitu teema-haastattelu</p>	<p>Haastatellut naiset kokivat saavansa apua kotoutumiseen runsaasti aviomieheltä. Tiedossa oli kuitenkin myös ongelmallisia parisuhteita, joissa pahimmillaan mies pitää vaimoaan eristettynä yhteiskunnasta. Hyvä > huono mies asetelma.</p>
<p>Jääskeläinen, A. 2003. Intermarriage and Segmented Integration into Finnish Society: Immigrant Women from the Former Soviet Union. Tutkimusartikkeli teoksessa: Yearbook of Population Research in Finland 39 (2003), pp. 33 - 54</p>	<p>Ennen vuotta 2001 entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttaneet 18 - 65-vuotiaat 2360 henkilöä (artikkelissa esitellään tulokset naisten (1338) osalta)</p>	<p>Kvantitatiivinen valtakunnallinen väestöntutkimus, joka toteutettiin postikyselynä (vertailu suomalaisen kanssa ja oman ryhmän edustajan kanssa avioituneiden naisten välillä)</p>	<p>Suomalaisen kanssa avioituneet olivat paremmin kotoutuneita verrattuna saman etnisen ryhmän sisällä avioituneisiin tarkasteltaessa kielitaitoa, taloudellista ja sosiaalista kotoutumista. Erityinen merkitys näkyi taloudellisessa asemassa ja sosiaalisissa kontakteissa kantavaäestön kanssa. Marginaalisena ilmiönä mainittiin riippuvuus suomalaisesta puolisoista, mikä saattaa johtaa eristäytymiseen yhteiskunnasta ja omasta etnisestä yhteisöstä.</p>

TUTKIMUS	AINEISTO	MENETELMÄ	TUTKIMUSTULOS
<p>Sirkkilä, H. 2005. Elättäjäyhtä vai erotiikka. Miten suomalaiset miehet legitimoivat parisuhteensa tahmaalaisen naisen kanssa? Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.</p>	<p>Parisuhteessa thaimaalaisen naisen kanssa oleva tai ollut suomalainen mies (18)</p>	<p>teemahaastattelu (16) ja sähköpostitse saadut vastaukset (2) narratiivisen analyysin</p>	<p>Miesten kertoman mukaan he pyrkivät ohjaamaan puolisoitaan kohti suomalaista tasa-arvoa. Suomen kielen nähtiin tärkeänä kotoutumisen kannalta ja kotikielen merkitys nähtiin kotoutumista mahdollisesti hidastavan sen ollessa muu kuin suomi. Parisuhteen kotoutumista ehkäisevä vaikutus tunnistettiin muiden parien kieliongelmina tai parisuhdemotiivien eroavaisuutena. Kertomuksissa korostettiin parisuhderoolien tasaa arvoisuutta, mutta käytännössä useimmat olivat tyytyväisiä perinteiseen roolijakoon.</p>
<p>Martikainen, T. & Gola, L. 2007. Intian niemimaalta muuttaneiden naisten käsityksiä perheestä ja sukupuolirooleista. Tutkimus: Väestöliitto, The Population Research Institute Working Papers E 28.</p>	<p>Intiassa (14) tai Nepalisissa (2) syntyneet naiset, joiden ikä 25–45 vuotta ja asumisaika Suomessa vähintään vuosi, yhtä lukuunottamatta aviointuneet maanmiehensä kanssa + 4 yhteisöjen edustajaa</p>	<p>Puolistrukturoitu teemahaastattelu, rekisteröidyn tiedon analysointi</p>	<p>Tutkimuksessa nousi esille kaksi ryhmää miesten työn perusteella: IT-alalla työskentelevät (IT) ja etnisissä ravintoloissa (ET) työskentelevät. Kotoutumismotiivi Suomeen sidoksissa miehen työtilanteeseen ja mahdolliseen muuttoon edelleen uuteen maahan. Etnisissä ravintoloissa (ER) työskentelevien miesten puoliset jäivät luultavimmin Suomeen ja ovat motivoituneempia esim. opiskelemaan suomea. Sukupuoliroolit vahvempia ER-perheissä. IT-alalla työskentelevien puoliset suuntaavat katseen mahdolliseen muuttoon uuteen maahan ja esim. lasten halutaan oppivan tästä syystä englantia.</p>